

Aisisaan

Kraistnoŋ qaa aasangoya Jon isaano.

Jen-asa-asari

Jiisasnoŋ namo mesaonŋ Siwe gomanonŋ uro gbani 65 kawaa so tegoro aposol Jononŋ Tere koi ooro. Kambaŋ kanonŋ uumeleenŋ kanageso Jiisas moma laarigiti, ii sisiwerowero somata ama ononŋi. Jon ii wato qata Patmos kanonŋ anŋi kapuare mirinonŋ kaanŋa raro. Patmos laligoro Anu-tunonŋ jaaya meleeno iwoi kanagenŋ koloowaati-waa unŋaya iiro. Patmos ii wato melaa (Yurop ano Afrika) Batugaranonŋ Kowe (Mediterranean Sea) kanonŋ eja. Efesus mesaonŋ Saut waagenŋ 80 kilomiita kembaga. Room gawman yonononŋ kikekakasililinŋ ejemba qaagia jenŋ tegonŋ konjoma ononŋi iikawaa kapuare mirinonŋ tani laligogi. Olonŋ kombombaaŋonŋ amamaagi. Balonŋ ii qararanŋkonŋkonŋa, jamoya seiseiya. Jononŋ iyonŋoo batugianonŋ laligoro Siisa-kinŋ Nerwa iwaa kambanŋanonŋ (gbani 96-98) isanŋi kamaaro.

Qaa waŋa kokaenŋ: Jiisasnoŋ Satan ano kereuruta kuuya haamo ama menŋ kamaanŋ onondaborowaa. Kaenŋ ama momalaari ejemba kotuegonŋ nonono Siwe donŋgoga ano namo donŋgoga kanonŋ keuma tetegoya qaa oyanboyanŋ laligowonŋa. Sisiwerowero uutanonŋ laligogiti, iyonŋononŋ lombo moma mokosiŋgonŋ Jiisas moma laarinŋ pondanŋ bonŋ qenŋ nambutiwaajonŋ kuunŋ

onjomakeja. Jiisasnon qaaya qaaya kaana jen koton isaano Jonon moma Tere koi ooro. Ii uumeleen ejemba uunana nangowombaajon ama ooro. Sareqaa ano qaa aasangoya ii mamaga. Qaa tosaana moma kotowombaajon moma bimbimgojon.

Buk kokawaa bakaya waja 11 ii kokaen:

Qaa mutuya 1.1-8

Zioz tuun 7 yonoo teregia 1.9-3.22

Tere pipipiiya aaso 7:nanon soomongoya 4.1-8.1

Romon qaita mon 7 uugi 8.2-11.19

Jewenan nemuna ano jennemba woi 12.1-13.18

Jaameleen unja kania kania 14.1-15.8

Anutuwaanon irinjonsoon qambi 7 maagi 16.1-21

Babilon siti, jennemba, gejatootoo takapolakaya ano Satan ii tiwilaawu 17.1-20.10

Jenteegowaa kaman somata 20.11-15

Siwe namo donjoga ano Jerusalem donjoga 21.1-22.5

Qaa kota tetegoya 22.6-21

¹ Anutunon iwoi kaman mende koriro koloowaati, iikawaa tania gawon memeuruta ninisaambaatiwaajon moma Jiisas Kraistwaajon qendeema gejatootoo qaa jen isaano. Aisano Siwe gajoba mon wasiro welenqeqeya Jon noonon kan nijoro mobe.

² Jiisas Kraistnon Anutuwaanon Buna qaa nanjon jen asarin qendeema nono Jon niinon iwoi ii jaana meeleeno uun iibeti, ii kuuya iikawaa so toroqen nanjon jen asarin oojen. ³ Monjon

gejatootoo qaa koi weengowaati, iinonj mono sim-bawonawo kolooja. Jiisaswaa kaka kambananonj torija. Kawaajonj tere kokanonj qaa ooweta eji, ejemba ii geja ama mobuti, ano ii moma sorogonj anjonj kombuti, iyonononj kaanagadeen simba-wonawo kolooju. Kianj.

Jononj Eisia prowinswaa zioz tuunj 7 yonoo jolongia ooro.

⁴ *Jon niinonj Eisia prowinswaa zioz tuunj 7 onoojonj kokaenj oojenj:

Mononj kotiinj laligoji, monowaa monoyanonga laligonj kouroti, ano mombo eleema koubaati, iinonj mono kalenmorianj onono luaenonj laligowu. Kaanjadeen Anutuwaa unj wana 7 iwaa jinjaronj dunj batanonj nanjuti, iyonononj mono kalenmorianj onongi luaenonj laligowu.

⁵ *Jiisas Kraistnonj Anutuwaa kania pondan nanjonj jenj asarinj laligonj mutuya koomunonga waaro. Iinonj namowaa eja ponj yonoo Ponjia kolooja. Iinonj sayanonj songbama singisongonananonga isama nonoma jopagonj nonomakeja. ⁶ *Iinonj anana iyanjaa bentotonjonj ama menj letoma nonono kinj kaanja koloojonj. Buna gawonj galenuruta (priist) ano iyanjaa Manja Anutuwaa welenj qenkejonj. Anana iwaa qabunaya ano ku-usunja mepeseeninj kamban tetegoya qaa akadamuyawo enj ubaa. Qaa ii onjanonj.

---

* **1:4:** Eks 3.14; Ais 4.5
Eks 19.6; Ais 5.10

* **1:5:** Ais 55.4; Ond 89.27

* **1:6:**

7 *Iibu, Kraistnoŋ mono kokoosu uutanonŋ kawaa! Kawaati, kambanŋ iikanonŋ anana korebore ii jaanananonŋ uunŋ iibonŋa. Kana boria ano maronŋa qetoogiti, iyonononŋ mono kaanagadeenŋ ii iibuya. Ejemba tuunŋa tuunŋa balonŋ so rama kenjonŋi, anana mono ii iima korebore iwaajonŋ ama jinŋenŋ qama amburerenŋ mewonŋa. Qaa ii onŋanonŋ, uuwoiya qaa.

8 *Ponŋ Anutu kotiinŋ laligoji, iinonŋ kokaenŋ jeja, “Niinonŋ walawala laligonŋ (iwoi kuuya mokolooweta kanagenŋ jewe qaono) tetegoya qaa laligonŋ umaŋa. Kawaa so niinonŋ tere nemunŋa mutuya A ano tere nemunŋa konoga Z koloojenŋ.” Niinonŋ ku-usunŋ kuuyaa Toya monowaa monoyanonŋa laligoweta laligonŋ kouma laligojenŋ ano mombo eleema koumanŋa. Kianŋ.

Sive gomambaa Eja honŋaa tania ii kokaenŋ iibe:

9 Jon niinonŋ onŋoo uumeleenŋ nenŋagia koloojenŋ. Kraistwo qokotaawe iyanŋaa bentotononŋ noma noononŋ ejembanonŋ siimbobolo ama nonŋi konŋajilinŋ momakejenŋ. Ii onŋowo motoonŋ moma mokosinŋonŋ kaparanŋ koma kotiinŋ nanjenŋ. Anutuwaanonŋ Buŋa qaa jenŋ seinŋ Jiisaswaa kania nanŋonŋ jenŋ asarinŋ laligowetiwaajonŋ nuama kema wato qata Patmos iikanonŋ noonŋi laligowe.

10 Pombaa sonda kendonŋ rara kambanŋ moŋnonŋ Unŋa Toroyanonŋ turunŋ nono umbeumbenanonŋ qananonŋ uro gemananonŋa qa somata moŋ mobe. Qa otonŋa ii romonŋ qaita moŋ (biugel) qaji, iikawaa taniŋaenŋ kolooro.

---

* **1:7:** Dan 7.13; Mat 24.30; Maak 13.26; Luuk 21.27; 1 Tes 4.17; Zek 12.10; Jon 19.34, 37 * **1:8:** Ais 22.13; Eks 3.14

11 Qa iikanonj kokaenj nijoro, “Ilawoila uun iibagati, iikawaa qaaya mono tere pipipiiyanonj oowa. Oonj ana zioz tuunj 7 yonoononj kemba. Siti 7 yonoo qagia ii kokaenj: Efesus, Smirna, Pergamum, Taiataira, Sardis, Filadelfia ano Laodisia.”

12 Qaa kaenj nijoro otonja mobeti, “Ii morononj?” jenj iima momambaajonj eleembe. Eleema nama lambewaa dunj rara goulnoñ memeta 7 nanji iibe.

13 *Lambewaa dunj rara iikawaa batugianonj eja monj iibe kaitanianonj Siwe gomambaa Eja honjaa kaanja kolooro. Malekuya koriga koma hororo kana susuyanonj kamaanj tururo. Opo jokanja goul yawo ii iinj kasa kaanja mankiila koma nano.

14 *Wanj juyanonj tualalakota koosu kombo (snow) kaanja kolooro. Lama juya songbangi taaliji, mono iikawaa so iibe. Jaa kotanonj gere bolanj kaanja jenj asariro nano. 15 *Kana susuyanonj sostoninj goota kolooro. Aenj braas gerenonj oogi jero gogorinj toonjeji, mono iikawaa so kokobilibiliawo ero. Qaa nijoro mobeti, ii apu somatanonj sia kirinjinanonj kuuro otonja somata momakejoni, mono iikawaa so ero. 16 Boria dindinanonj sengelao 7 menj nano. Buutanonga manjawaa soo somata (bainat) jeta leelee sulutuk aanaaga kamaaro. Jaasewanonj weenj jaaya kuuya asaridaboronjejiwaa so asariro iibe.

17 *Niinonj ii iima uuna dongoro iwaa kanianonj tama kamaanj koomu tani ewe. Kaanja ewe boria dindinanonj noo wanjanonj menj kokaenj nijoro, “Mono toroko mende moba! Niinonj walawala

---

* **1:13:** Dan 7.13; 10.5   * **1:14:** Dan 7.9; 10.6   * **1:15:** Eze 1.24; 43.2   * **1:17:** Ais 44.6; 48.12; Ais 2.8; 22.13

laligon (iwoi kuuya mokolooweta kanagen jewe qaono) tetegoya qaa laligon umaŋa.

¹⁸ “Niinon laaligo Toya koloojen. Komun laligoweto, moba, niinon mono gbilin waama laaligo kombombaŋa tetegoya qaa laligon umaŋa. Niinon koomuwaa kondomondoo Toya galen koma koomu gomaŋ Toya ugun kiiya melaa men laligojen. ¹⁹ Kawaajon iwoi kambaŋ kokaamba kolooji ano kanagenanon koloowaati, niinon iikawaa kania gisaambe iibaga. Iwoi iibagati, ii mono papianon oona ewa. ²⁰ Sengelao 7 boro dindinanon rajuti ano lambewaa dun rara goulnon memeta 7 iijan, iikawaa kanagia aasangoya ii kokaen: Sengelao 7 ii zioz tuun 7 yonoo gajoba galengiaa sare kolooju. Lambewaa dun rara goulnon memeta 7 iikanon mono zioz tuun 7 iyonoo saregiaga kolooja.” Kian.

2

Efesus uumeleen kanageso yonoo qambaŋmambaŋ qaa

¹ Jiisanon toroqen jero, “Jon giinon mono Efesus sitiwaa zioz tuun yonoo pon qerewenja gajobagiaajon tere kokaen oowa,

“Monon boro dindinanon sengelao 7 men lambewaa dun rara goulnon memeta 7 yonoo batugianon kema kan namakeji, iinon qaa kokaen jeja: ² Niinon goo nanamemenгаа kania moma kotoweta kokaen eja: Giinon nogo ariŋ gawona kotiin men laligonkejan. Anngosisirinon kaparan koma mokosinon laligonkejan. Ejemba doogoya

yoŋowo ala mende meŋ aon onanon sureen konjoma onomakejanj, ii mojen. Tosianon wasiwasi eja aposol mende koloon kilen qagia kaen qamakejuti, giinon ii angotetenon ama gosin onona qolomolon qaa jejegiaa kaniagianon asuganon asugiro.

³ “Tosianon noo qanaajon ama kakasililin ama gonji kaparanj koma siimbobolo moma mokosinjon laligona. Esunjamakamaa olan mende ama laligonato, iwoi kuuya moma mokosinjon nama laligona, ii mojen. ⁴ Kaanjalaligonato, uugaa qaaya monj kokaen mobe mende sokonja: Walawala uuga meleema hononja qaa jopagon noma laligonato, uuganon mono sologoro kamban kokaamba olomoon laligojan.

⁵ “Walawala uukoisoro somata moma laligonato, iikanonadeen loorin olomoon kamaan qen laligojan. Gii mono geenjaa kanaga ii romonjon moma kotowa. Kawaajon mono uuga meleemba. Walawala uumeleembaa iwoiya anati, mono iikawaa so mombo toroqen amba. Uuga singisonjgoya iikanonja mende meleembagati een, niinon mono goonon kan lambewaa dun raraga qetegowe uumeleen kanageso Efesus kanon mombo mende ewaa. ⁶ Kamaan guroto, goojon kokaen mobe qeangoja: Giinon Nikolait yoŋoonon nanamemengia togon uuduudu amakejan. Niinon kaanjadeen ii togon kawaajon uuduudu amakejen.

⁷ * “Onoononga moronon gejiawo laligoji een,

---

* **2:7:** Jen 2.9; Ais 22.2; Eze 28.13; 31.8

Uŋa Toroyanoŋ zioz tuuŋa tuuŋa ananaajon qaa jenkeji, iinon mono ii geja ama moma kotowa.

“Moŋnon angobato bologa kuuya uugun haamo ambaati, niinon ii wambe Anutuwaa oyanboyan gawonon (paradais) eukanon uma laaligo kotigaa gere umuganon rama kota nen laligowaa.” Kian.

Smirna uumeleen kanageso yonoo qambanmaban qaa

⁸ * “Smirna sitiwaa zioz tuun yonoo pon qerewenja gajobagiaajon mono tere kokaen oowa,

“Komun gbilin kotiin laligoji, iinon waladeen laligon (iwoi kuuya mokolon kanagen jero qaono) konoga laligon ubaati, iinon qaa kokaen jeja: ⁹ Giinon konajilin moma kamaanqeeta koloojani, ii mojento, Anutuwaa jaanon qabunaganon uuta kolooro simbawonawo koloojan. Tosianon Juuda ejemba mende kolon kilen qagia kaen qamakejuti, iyononon mepaqepae ama gema qen gonji angosisiri momakejani, ii mojen. Yononon ‘Qamakooli miri hona koloojon,’ jen kaiyakagianon Satan mepeseenjeju.

¹⁰ “Siimbobolo moma laligowagato, iikawaajon toroko mende moba. Moba, Kilenaa Toyanon angobatonon ama onjomambaajon ejemba kuun onono onoononga tosaana unuama kapuare mirinon onjombu. Angosisiri ama onjombuti, onjo ii ween 10 moma laligowu. Jaawo laligowuyaga me komuwuyaga, mono niwo pondan nanji niinon laaligo kotigaa ila wage onomanja.

* **2:8:** Ais 44.6; 48.12; Ais 1.17; 22.13

11 **“Onoononga morononj gejiawo laligoji eenj, Unj Toroyanonj zioz tuunja tuunja ananaajonj qaa jenkeji, iinonj mono ii geja ama moma kotowa.*

“Mononj angobato bologa kuuya uugunj haamo ambaati, iwaa selianonj komuro motoonjo koloowaato, koomu indenj woiya ii mende komuwaa.” Kianj.

Pergamum uumeleenj kanageso yonoo qambanmambanj qaa

12 *“Pergamum sitiwaa zioz tuunj yonoo ponj qerewenja gajobagiaajonj mono tere kokaenj oowa,*

“Mononj manjawaa soo somata (bainat) jechoita leelee sulutuk aanja menj laligoji, iinonj qaa kokaenj jeja: 13 Giinonj laaligo raraga dakanonj ama laligojani, ii mojenj. Satanonj anj jinkaronj duj raraya kuurota eji, gii mono iikawaa kosianonj laligonkejanj. Kilenj noo qana menj niwo toroqenj qokotaanj namakejanj. Satambaa laaligo raraya Pergamum siti kanonj ero Antipasnonj noo kanana pondanj nanjonj jenj kotiinj nano onoo batugianonj kanonj qegi komuro. Giinonj nii moma laarinj nomakejanj, qaa ii kambanj iikanonj kaanagadeenj mende kolatinj qakoona.

14 **“Kaento, uugaa qaaya melaa monj kokaenj mobe mende sokonja: Goo kanageso batugianonj tosonianonj gejatootoo eja takapolakaya qata Bal-aam iwaa jinjanj arembo laligonj otaankeju. Kantri tosaanja yonononj nembanene menj tando lopionj yonoo nandunj mamatewoo bunja qen kanagianonj anji esungianonj tururoti, Israel*

---

* **2:11:** Isa 20.14; 21.8   * **2:14:** Jan 22.5, 7; 31.16; Dut 23.4; Jan 25.1-3

ejembanonj ii mende nenkegi. Wala mende negito, Balaamnonj eja qata Baalak kokaenj kuma muro, ‘Gii mono Israel ejemba ii newutiwaajonj tutugonj onomba.’ Kaenj kuma kuunj onoma siwa kaanja utunj anoti, iyonononj mono iikanonj osinj afaanjonj negi ano serowilinj lanj anji. Onoononga tosianonj Balaambaanonj momo arenj ii otaankeju.

¹⁵ “Kaanjadeenj goo kanageso batugianonj tosia Nikolait yonoononj momo qolonmologoya menj otaankeju. ¹⁶Kawaajonj gii mono uuga meleemba. Kaenj mende ambagati eenj, niinonj mono uulanjawo goononj kanj kanagesouruga kaanja ii metama onomaña. Buunanonj manjawaa soo somata (bainat) eji, iikanonj manja qenj kotonj gilinj onomaña.

¹⁷ * “Onoononga morononj gejiawo laligoji eenj, Unj Toroyanonj zioz tuunja tuunja ananaajonj qaa jenkeji, iinonj mono ii geja ama moma kotowa.

“Monjonj angobato bologa kuuya uugunj haamo ambaati, niinonj mono nene aasangoya qata mana ano jamo taanja mumaña. Woi ii mube jamo taanja iikanonj qata dologa oogita ewaati, ii yanodeenj weenjonj mobaa. Tosianonj ii mende mobuya.” Kianj.

Taiataira uumeleenj kanageso yonoo qambanmamban qaa

¹⁸ “Taiataira sitiwaa zioz tuunj yonoo ponj qerewenja gajobagiaajonj mono tere kokaenj oowa:

“Anutuwaa Meriaa jaa kotanonj gere bolanj kaanja jenj asariro kana susuyanonj sostonj aenj

---

* **2:17:** Eks 16.14-15; 16.33-34; Jon 6.48-50; Ais 62.2; 65.15

braas kaanja kokobilibiliawo kolooji, iinonj qaa kokaen jeja: ¹⁹ Niinonj goo nanamemenjaa kania moma kotoweta kokaen eja: Giinonj Anutu jopagonj moma laarinj munj gawonja menkejanj ano angosisiri kaparanj koma moma mokosinjonj laligonkejanj. Kanakanaiyanonj iwoi ama menati, ii kambanj kokaamba menj seinj ama menkejanj.

²⁰ *²⁰“Kaen menkejanto, uugaa qaaya monj kokaen mobe mende sokonja: Giinonj emba qata Jezebel iwo uumotoonj ama ii mende totoonj sureenj munkejanj. Iinonj gejatootoo emba mende kolojato, kilenj iyanjaa qata kaenj qamakeja. Iinonj ejemba tutugonj kokaenj kuma onjmakeja: Tando lopiombaa nandunj mamatewoo nembaneneya bunja qenj kanagianonj anji esungianonj tururoti, ii mono saanonj nenj laligowu. Kaenj kuma onjoma gawonj meme alauruna kuunj onjono loorinj jinjaunj kema ii nenkeju ano serowilinj lanj amakeju. ²¹ Niinonj Jezebel uuta meleembaatiwaajonj kambanj mubeto, serowilinj mesaonj uuta meleembaatiwaajonj mende moma tondu laligoja.

²² “Kawaajonj niinonj emba ii qewe ji kiro salenonj enj siimbobolo mobaa. Kaanagadeenj iwo serowilinj amakejuti, iyonjononj nanamemenjia bologa ii mende mesaonj uugia meleembuti eenj, niinonj mono ii kaanagadeenj unjuwe siimbobolo kanjanjawo mobu. ²³ *²³ Iwaa meraborauruta ii mono unjunj konjoratiwe komuwu. Kaenj kolooro zioz kanageso kuuya onjononj injiima noo ka-

---

* **2:20:** 1 Kinj 16.31; 2 Kinj 9.22, 30   * **2:23:** Ond 7.9; Jer 17.10; Ond 62.12

niana kokaen moma yagowu: Niinon ejemba uuronongia gosin qaa jegia ano uusiingia kuuya moma komun nanamemengiaa so kitia meleembe kuuya motomotoon onoo qagianon ubaa. Niinondeen mono iikawaa Toya koloojen.

²⁴ “Yonoojon kaen koloowaato, Taiataira onoononga tosianon Jezebelwaa momo arena ii mende otaankeju. Kaen mende angi onoojon mepaqepae kokaen ama jen onomakeju, ‘Ono roromongo keemeyaa kania mende moma koton seleengen laligoju.’ Mepaqepae kaen ama jen onomakejuto, Satambaa buna momowaajon qa kaana qamakeju. Niinon zioz tuun kuuya onoojon kokaen jewe mobu: Niinon lombo mon mende toroqen ambe onoo qagianon ubaa. ²⁵ Ono Buna qaa men laligojuti, mono iikanon qokotaan laligowu. Ii mono pondan otaan laligon ugi nii mombo eleemanj.

²⁶ *“Mononon noo uusiingna otaan angobato bologa kuuya uugun haamo ama laligon komuwaati, niinon ii ku-usun mube waba kantria kantria galen koma onoma laligowaa.

²⁷ Mannanon ku-usun nono ii buna qen aon Pon laligojen. Kaaniadeen onoononga mononon haamo ambaati, niinon ii galenkonkon gawombaa ila wageya ano aen taa gbaruya mumana. Ii mube iikanon gomanja gomanja ejemba galen koma onoma kotakota mindingon onoma laligowaa. Gbakon monjon gbarunon qen qosonjuti, iinon mono iikawaa so qaa qootogo ejemba taa gbaru powowon kotiga iikanon

---

* **2:26:** Ond 2.8-9

uñuñ kondeema mendeema oñono qeqelala laligowuya. ²⁸ Kaanagadeen goman aanaa widi sengelaoya mumaña.

²⁹ “Oñoononga moronon gejiawo laligoji een, Uña Toroyanon zioz tuuña tuuña ananaajon qaa jenkeji, iinon mono ii geja ama moma kotowa.” Kian.

3

Sardis uumeleen kanageso yonoo qambañmambañ qaa

¹ Jiisasnon toroqen kokaen jero, “Sardis sitiwaa zioz tuuñ yonoo pon qerewenja gajobagiaajon mono tere kokaen oowa,

“Mononon Anutuwaa uña waña 7 ano sengelao 7 ii borianon raro men laligoji, iinon qaa kokaen jeja: Niinon goo nanamemenгаа kania moma kotoweta kokaen eja: Giinon ejemba jaagianon gbilin laligojaniwaa qata bosimakejanto, Anutuwaa jaanon koomuya koloojan.

² Kawaajon mono uuga tooro moma waaba. Goo nanamemenганon noo Anutunaa jaanon akadamuyawo mende kolooja. Goo kaniaga gosin kaen mokoloowe. Goo kanageso uutanon uumeleen ejemba tosaaña toroqen laligojuto, iyononon kaanagadeen komun tagowombaajon anju. Kawaajon giinon mono men kotiin onoma laligowa.

³*“Anutuwaa iwoi gonggi buña qen aon monati, ii mono uu womboganon somonгон romongowa.

* **3:3:** Mat 24.43-44; Luuk 12.39-40; Isa 16.15

Buŋa ii mono tenj koma uuga meleemba. Gbilig-bili mende laligowaati eenj, niinonj mono yonjoro meme kaŋa oloŋ kaŋ asugimaŋa. Kamaŋatiwaa aua kambaŋa mende mona qaananonj mono uulaŋawo qaganonj uro lombo mokoloowaga. ⁴ Kaento, Sardis zioz tuuŋ onjo batugianonj ejemba afaandia onjononj opo surugia awaa-gadeen galen konji jewonawo mende kolooja. Kawaajonj yonjononj saanonj maleku taanjononj seligianonj mouma niwo kema kaŋ laligowuya. Yonjononj kaŋa koloonj laligowutiwaa so kolooju.

⁵ *“Monjononj anjgobato bologa kuuya uugun haamo ambaati, iwaajonj mono maleku tualalakota mugi mouma laligowaa. Iwaa qata laaligo kotigaa buk papianonj oogita eji, niinonj ii mende kondeemaŋa. Maŋnaa jaasewaŋanonj keuro Siwe gajobaurutanonj iigi qata saanonj asuganonj jokoloonj onjomaŋa.

⁶ “Onjooŋga morononj gejiawo laligoji eenj, Uŋa Toroyanonj zioz tuuŋa tuuŋa ananaajonj qaa jenkeji, iinonj mono ii geja ama moma kotowa.” Kiaŋ.

Filadelfia uumeleenj kanageso yonjo qambaŋmambaŋ qaa

⁷ *“Filadelfia sitiwaa zioz tuuŋ yonjo pon qerewenja gajobagiaajonj mono tere kokaen oowa, “Monjononj Eja Toroya ano Honjabaŋa koloonj kinj Deiwidwaanonj kiiya meria menj galen koma laligoji, iinonj qaa kokaen jeja: Iinonj nagu metano

---

* **3:5:** Eks 32.32-33; Ond 69.28; Isa 20.12; Mat 10.32; Luuk 12.8

* **3:7:** Ais 22.22; Job 12.14

moŋnoŋ ii koma kii ii memambaajon ama-
maawaa. Iinoŋ ii koma kii mero kiro moŋnoŋ
ii metamambaajon amamaawaa. ⁸ Niinoŋ
goo nanamemeŋgaa kania saanoŋ moma koto-
jeŋ. Alana moba, goo esuŋganoŋ kamaaŋqeeta
kolooji, ii mojeŋ. Kamaaŋqeeta koloojato, gi-
inoŋ noo Buŋa qaana teŋ koma kanana otaaŋ
qana mende qakooma laligona. Kawaajon niinoŋ
nagu moŋ baganoŋ metambe moŋnoŋ ii komam-
baajon amamaawaa.

⁹ *“Moba, tuuŋ moŋ yoŋonoŋ ‘Qamakooli
mirinanawo koloojon,’ jeŋ kaiyakagianon Satan
mepeseŋkeju. Juuda ejemba mende kolooŋ
kilen qagia kaen qama qolonŋon jeŋkeju. Ni-
inoŋ ejemba ii kuuŋ oŋombe goo kaniaga moma
asariwuya. Ii moma asariŋ kaŋ goo kanaganon
usugon kamaaŋ jopagon gomakejeŋi, ii asuganoŋ
jokoloowu. ¹⁰ Niinoŋ kaparaŋ koma lombo moma
mokosiŋon nama kotiiwagatiwaaŋon jeweti, gi-
inoŋ noo jeŋkootona ii aŋgon koma otaaŋ lali-
gona. Kawaajon niinoŋ kaanagadeeŋ gii kokaen
aŋaliŋ aŋgon koma gomaŋa: Konjiliŋ kambaŋ
qaita moŋ kaŋ kantria kantria sokoma namonoŋ
laligon kenjuti, ii aŋgotetenon ama oŋombaa.
Kambaŋ iikanon kaŋ kuuro niinoŋ gii konjiliŋ
iikanonŋa metogon wanŋa somoŋgomaŋa.

¹¹ “Niinoŋ mono uulaŋawo eleema kamaŋa.
Moŋnoŋ guuguŋ kouma tawa memeyaa kam-
baŋanoŋ haamo ama gombabotiwaajon mono
uuwaa hina eŋ gonji, ii mono pondan kalaŋ koma
laligona mende soowa. ¹² *Moŋnoŋ aŋgobato

* **3:9:** Ais 49.23; 60.14; 43.4

* **3:12:** Ais 21.2; Ais 62.2; 65.15

bologa kuuya uugun haamo ambaati, niinon mono ii wama noo Anutunaa mepemepesee jigo (tempel) uutanon kuuwe tandoya koloowaa ano kambañ moñon ii mombo mende mesaowaa. Iikanon laligoro selianon neenaa Anutunaa qata, Anutuwaa sitiaa qata ano neenaa qana dologa qa karoon ii oomaña. Anutunanon Jerusalem sitia donogoga ii iyaña gomanon eukanon ano eji, iikanon Siwenon ga kamaan namonon asugiwaa.

¹³ “Onoonon ga moronon gejiawo laligoji een, Un Toroyanon zioz tuun tuun ananaajon qaa jenkeji, iinon mono ii geja ama moma kotowa.” Kian.

Laodisia uumeleen kanageso yonoo qambañmambañ qaa

¹⁴ *“Laodisia sitiwaa zioz tuun yonoo pon qerewen ga jobagiaajon mono tere kokaen oowa, “Mon qata Amen, iinon Anutuwaa qaaya pondan nanon Dangunu honabon kolooja. Anutu ilaaro iwoi kuuya mokolori galen komakeji, iinon qaa kokaen jeja: ¹⁵ Niinon goo nanamemen ga kania moma kotoweta kokaen kolooja: Uuga mende olomooja ano noo gere bolananon uuganon mende jenkeja. Oo uuganon olomoonaga me gere toonaga, iikanon mobe sokonagato, biiwianon kotamototan laligona mende sokonja.

¹⁶ “Mon me mon sokonagato, uuganon boron mon geregere ano geganon mende jeji me uuhamo mende koloojani, ii mende sokonja. Gere ano hamo batubatu uuwoinon

---

* **3:14:** Gba 8.22

lan laligojaniwaajon mono buunanonga sulaan gombe kemebaga. ¹⁷ Geengaa selega menj uma kokaen jenkejan: Niinon eja kindimbiri qabuñanawo koloojen. Eshina menj sein sonanon mokoloojen. Siiseweweya qaa laligon iwoi mombaajon mende amamaajen. Kaen jenkejanto, kaniaga honja mende moma kotojani, ii kokaen: Giinon mono uunjonjan ama tapekokoro laligona tosonian wosomomo ama gomakeju. Wanaya laligon jaaga gooro titou sele bombolan laligonkejan.

¹⁸ “Kawaajon qambanmamban qaa kokaen gonjen: Giinon noononga iwoi karon koi sewanja mewa: Eja kindimbiri qabuñagawo koloowagatiwaajon mono goul gerenon dalasisi on godomaruruya mendeengi soston kamaan qaonoti, ii mono sewanja mewa. Sele bombolan laligonkejani, iikawaa gamuya kojangiwaajon mono maleku taanja sewanja menj mouba. Jaaga gooji, iikawaajon mono jaaosowaa keleya ii sewanja men jaaga tororo uwagatiwaajon moriwa. ¹⁹ *Niinon wombo alauruna jopagon onomakejen, ii kuuya kilenagiaajon temboma jen onoma mindinqindin ama onomakejen. Qeangowutiwaajon kaen amakejen. Kawaajon giu mono jeulalan mesaon uuga meleema singisonogoga gema qen laligowa.

²⁰ “Moba, niinon nagonon qen nanjen. Monjon noo qaa arona moma uu naguya metambaati, niinon mono iwaa miri uutanon uma iwo rabe

---

* **3:19:** Gba 3.12; Hib 12.6

iinonj niwo ainjolonj rama motoonj nembanene newota.

²¹ “Niinonj angobato bologa kuuya uugunj haamo ama Manjanonj nuano iwaa jinjaronj dunjonj kamaanj kooronjonj rajenj. Kawaa so monjonj angobato bologa kuuya uugunj haamo ambaati, niinonj mono ii wambe noo jinjaronj dunjonj kamaanj kooronjonj rabaa.

²² “Onoononga morononj gejiawo laligoji eenj, Unj Toroyanonj zioz tuunja tuunja ananaajonj qaa jenkeji, iinonj mono ii geja ama moma kotowa.” Kianj.

4

Jaana meleeno monjonj Siwewaa jinjaronj jakenonj raro iibe.

¹ Kawaa gematanonj jaameleenj mombo kolooro Siwe gomanj naguya monj aantano iibe. Iibe aro wala romonj qaita monj (biugel) kaanja qaa jero mobeti, iinonj toroqenj kokaenj nijoro, “Gii mono kokaenj kouna gemagenj iwoi koloowaati, ii qendeema gomanja.”

² *Kaenj nijoro iikanondeenj Unj Toroyanonj turunj nono umbeumbenjonj qananonj uro iwoi kokaenj iibe: Siwe gomanj uutanonj jinjaronj dunj ero monjonj iikanonj raro. ³ Raroti, iwaa jaasewanjaa asasaganonj mono taronjii me kowonjinj qata jaspaa ano qilimomoso bumbunja me kowonjinj qata karnilian iikawaa so bilibiliawo asarinj

---

* **4:2:** Eze 1.26-28; 10.1

ero. Marilolon mon tere mundaya mumun kaa-woya me kowonjin qata emerald kaana kanon jin karon dun ii kuuya liligon tongonin ero.

Dun wana liligon dun 24:yanon raju.

⁴ Jin karon dun tosaana 24 iikanon dun wana ii liligon ragi iyonoo qagianon Anutuwaa jotamemeuruta 24 ragi. Yononon malekugia tualalakotagadeen mougi oronjon kemero wangianon goul ila wage qindiima ragi. ⁵ *Dun wana iikanona pilisik bilibili jaasoongo asariro gbingururun kolooro aro gunparandambaa otona kaana mobe. Dun wana batanon toos kiwa asasaga 7 jen asarin nanji. Kiwa 7 ii Anutuwaanon unu wana 7 kolooju. ⁶ *Kaanjadeen jin karon jake batanon iwoi bilibiliawo kowe kaana ero iibe. Ii kaaro jokana jokana kokobilibiligiawo meleema asarinkejuti, mono iikawaa so asariro. Jake biiwianon dun liligon ben jawinuruta 4 nanji. Gemagia ano wosogia ii jaagiagadeen sokono nanji.

⁷ Ben jawina mutuyanon laion kaana kolooro. Alianon bulmakao ejia kaana kolooro. Alagara mombaa kaitania ii eja jaasewana tani kolooro. Alagia 4:yanon tuu koon elelankeji, iwaa tani naan kolooro. ⁸ *Ben jawinuruta 4 motomoton yonoo engangia 6 kuuya en onono. Selegia kuuya ano engangia baatanon kaanagadeen jaa kogiagadeen sokoma onono nanji. Nama asaga gomantiina rii kokaen pororo qamakeju,

---

* **4:5:** Eks 19.16; Isa 8.5; 11.19; 16.18; Eze 1.13; Isa 1.4; Zek 4.2

* **4:6:** Eze 1.5-10, 22; 10.14   * **4:8:** Eze 1.18; 10.12; Ais 6.2-3

“Pon Anutu ku-usun kuuyaa Toya giinon mono toroya, toroya ano toroyagadeen koloojan.

Laaligo Toya giinon mono monowaa monoyanonga laligon kouma laligojan ano mombo eleema asugin laligon ubaga.”

⁹ Ben jawinuruta 4 yononon mepemepesee rii kaen qamakeju. Mononon jinakaran dunnon nama kaban tetegoya qaa laligon uma laligowaati, ii akadamu ano qabuna mun dangisen jenkeju.

¹⁰ Kaen amakejutiwaa so Anutuwaa jotamemeya 24 yononon kamaan mon jinakaran dunnon raji, iwaa jaanon simin kuma usugonkeju. Mononon kaban tetegoya qaa laligon uma laligowaati, iwaa waeya men mepeseen munkeju. Mepeseen mun ila wagegia qetegon jinakaran dun batanon ama kokaen jenkeju,

¹¹ “Oo Pon Anutunana, giinon ilawoila kuuya mokoloon onona. Goo uusiinganon nemun koma onono letoma laaligo mokoloon laligoju. Kawajaan akadamu ano qabuna ii goma dangisen jen gomakejon. Gii mo-tonngoyanon mono mepeqepesee kuuya analin angon kombaatiwaa so koloojan.”
Kian.

5

Lamanon Anutuwaa borononga tere pipipipiya mero.

¹ *Kawaa gematanon tere pipipipiya mon iibe jinakaran dunnon rajiwaa boro dindinanon ero.

---

* 5:1: Eze 2.9-10; Ais 29.11

Tere iikawaa senja ii leelee kuuya teregadeen oon pipiin saponon ama mungen aaso (siil)* 7:non koma mokotaagita ero. ² Kaanagadeen Siwe gajoba esunmumuyawo mon iibe kotakotagadeen qama buju qaa kokaen qisin jero, “Moronon soraaya soro koloon saanon tere pipipipiiya koi kawaa mungen aasoya (siil) menjurama kotumbaatiwaa so kolooja?”

³ Kaen jeroto, Siwenon, namonon ano koomu goman kanon korebore injigi monnon ii metuma tereya iibaatiwaa so mende kolooro. ⁴ Monnon mon soraaya soro koloon tere ii metuma tereya iibaatiwaa so mende mokoloogiti, niinon iikawaajon mamaga sama boliwe. ⁵ *Saama boliwe Anutuwaa jotamemeya yonoononga monnon qaa kokaen nijoro, “Mono mende saaba. Moba, Juuda tuunonga Deiwidwaa gbilia mon koloon laion oro kaana koloon Kilenaa Toya haamo ama laligoja. Iinon mono saanon kotiin tere pipipipiiya kokawaa mungen aasoya (siil) 7 ii menjurama kotumbaa.”

⁶ *Kaen nijoro Lama meria iibe jinkaron dun biiwianon ben jawinuruta 4 yonoo batugianon nano Anutuwaa jotamemeya yononon liligon mug. Lama meria ii qegi komurotiwaa

---

* **5:1:** Kantri tosianon tere oon esunon ama sapo men monnon ii kotumbabotiwaajon ama mungen aasonon mokaankeju. Monnon mungen aaso (siil) ii lan menjurama tereya yongoro weengonagati, ii mono mokoloogi qaayawo koloowaa. Tere toyanondeen ii galen komakeja. Miri ii kii nemuna ama kunin kemenkejato, tere ii mungen aasonon somongonkeju. * **5:5:**

Jen 49.9; Ais 11.1, 10 * **5:6:** Ais 53.7; Zek 4.10

taniñaan nano. Ila 7 ano jaa kota 7. Anu-
tunoŋ unauruta waŋa 7 wasiŋ oŋono namowaa
ejemba kuuya yoŋoonoŋ kema laligojuti, jaa
kota 7 ii mono iyoŋoo saregia kolooju. ⁷ Lama
meria ii iibe kaŋ tere pipipiiya aasoyawo
ii jinƙaron duŋnoŋ rajiwaa boro dindiŋanonga
mero. ⁸ *Ii mero beŋ jawiŋuruta 4 ano Anu-
tuwaa jotamemeya 24 yoŋonoŋ mono iikanon-
deen Lama meriaa batanoŋ usugoŋ kamaan
simiŋ kuŋgi. Yoŋonoŋ motomotooŋ kulele ano
goul qambi meŋ nanŋi. Ejemba soraayanon
qama kooligi Anutuwaanon umakeji, iikanon
mono jiniŋ ooŋ-oombaa so kolooro moroŋa
unƙoowayawonon uma pumpuŋoŋkeja. Moroŋ
kaananon mono goul qambigia saa qero nanŋi.

⁹ *Simiŋ kuma rii dologa kokaen qama jegi,

“Giinoŋ qaita moŋ koloojan. Gii gugi komuŋ
saga maama iikanon ejemba sewanŋia
meŋ oŋona.

Ejemba ii beŋ isigiaa so, qaa aro jejegiaa
so, tuuŋgiaa so ano kantrigiaa so. Gi-
inoŋ yoŋoononga tosaanŋa oŋona Anutuwaa
buŋa kolooju.

Kawaajoŋ giinoŋ mono soraaya soro kolooŋ
tere pipipiiya aasoyawo meŋ muŋgeŋ
aasoya (siil) metumbagatiwaa so koloojan.

¹⁰ *Yoŋonoŋ Anutuwaa buŋa koloogi kuma
oŋoma kuuŋ oŋona bentotongaa kiŋ poŋ
tuuŋ kolooŋ jigo gawoŋ galenuruta kolooju.
Yoŋonoŋ Anutunanaa gawoŋa meŋ laligoŋ
balon so ejemba galeŋ koma oŋoma laligoŋ

---

* **5:8:** Ond 141.2   * **5:9:** Ond 33.3; 98.1; Ais 42.10   * **5:10:**
Eks 19.6; Ais 1.6

ubuya.”

11 *Rii dologa kaen qama jegi moma toroqen uun Siwe gajoba jangogia tausenja tausenja ano milyona milyona ii injiima rii otongia mobe. Yoŋonon jinkaron duŋ kosianon nama ben jawinuruta 4 ano Anutuwaa jotamemeya 24 ii liligon onoma rii qagi. 12 Rii kotakotagadeen qama kokaen qagi,

“Oo Lama meria qegi komuroti, iinon mono soraaya soro kolooro Anutunon esunmumu ano toomorian muro sokonja.

Momakooto uuta ano ku-usun kuuya buŋa qero sokonja. Soraaya soro kolooro saanon qabuŋa kuuya munin asamararan buŋa qero mepeseen mujon.”

13 Kaen qama mepeseegi rii tuun mon yoŋonon kokaen qagi mobe: Anutunon laaligowo mokolon ononoti, iyoŋonon mono korebore rii qagi mobe. Siwenon laligojuti, namonon laligojuti, koomu gomanon ano kowe qaganon laligojuti, iyoŋonon mono kuuya buugia mindirin rii kokaen qagi,

“Jinkaron duŋanon raji ano Lama meria nononon oro mepeseen oronjon.

Kotumotue Toya oro qabuŋagara jen somariinkejon. Kambaŋ so asamararan oronin ku-usun Toya ii tetegoya qaa laligon ubao.”

14 Kaen qagi ben jawinuruta 4 yoŋonon “Qaa ii onanon,” jegi. Jegi Anutuwaa jotamemeya yoŋonon usugon kamaan simin kuma Anutu waeya men mepeseen mugi. Kian.

---

* 5:11: Dan 7.10

6

Lama merianon mungen aaso motomotoon menjuranja.

¹ Kaen moma iwoi kokaen kolooro iibe: Lama merianon tere pipipiiya aasoyawowaa mungen aasoya (siil) 7 iikanonnga mutuya menjurama kotuno. Kotuno ben jawinuruta 4 yonoononga mononon qaa kokaen jero, “Mono asugin kawa!” Qaaya ii gunparandan tani kaanja kotakotagadeen qaro mobe. ²*Kaen jero moma iikanondeen hoos taanja mon asugiro iibe. Hoos iikawaa qaganon eja mon tiwoyawo raro tosianon ila wage mugi wananon kono. Ii koma manjaqeqenon haamo ama laligoroti, iinon mono mombo hoos qaganon manjaqeqenon haamo amambaajon keno. Kian.

³ Lama merianon mungen aaso (siil) woiya menjurama kotuno ben jawinuruta yonoononga woiya iinon qaa kokaen jero mobe, “Mono asugin kawa!” ⁴*Kaen jero iikanondeen hoos mon selia osoga songobolambo asugiro iibe. Eja mon hoos iikawaa qaganon raroti, Anutunon mono ii yon karen qen luae qaombaatiwaa ku-usunja muro. Ii muro namonon kisooma aon komuwutiwaajon kuuro ejemba uugia menj waamambaa ku-usunja mokolooro. Ii mokolooro manjawaa soo (bainat) somata qatawo mugi menj keno. Kian.

⁵*Lama merianon mungen aaso (siil) karoona menjurama kotuno ben jawinuruta yonoononga karoona iinon qaa kokaen jero mobe, “Mono asugin kawa!” Kaen jero iikanondeen hoos

---

* 6:2: Zek 1.8; 6.3, 6   * 6:4: Zek 1.8; 6.2   * 6:5: Zek 6.2, 6

injanja monj asugiro iibe. Eja monj hoos iikawaa qaganonj raroti, iinonj hinawaa binja gosiwonjatiwaa kedaya (skeil) ii borianonj menj raro. ⁶ Kaenj raro benj jawinjuruta 4 yonjoo batugianonja monjonj qaa jero otonja kokaenj mobe, “Weenj motoongowaa tawaya (Kina 10) kanonj saanonj 1 kilogram wiit flaua me 3 kilogram baali flaua ii sewanja mewa. Kilenj nembanewaa oil gere ano wain kasa gawonj ii mono mende menj boliwu.” Kianj.

⁷ Lama merianonj munjenj aaso (siil) 4:ya menjurama kotuno benj jawinjuruta 4:yanonj qaa jero otonja kokaenj mobe, “Mono asuginj kawa!”

⁸ *Kaenj jero iikanondeen hoos monj selia googookota ano tootooyawoga asugiro iibe. Hoos iikawaa qaganonj rarotiwaa qata ii koomuwaa kondomondoo Toya. Iwaa kosianonj koomu gomanj Toyanonj kaanjiadeenj ii otaanj karo. Namo mendeengi bakaya 4 eroti, iikanonja mombaa ejembaya ii galenj koma onjombotiwaa ku-usunja ii Anutunonj orono. Ku-usunj ii orono ku-usunganonj namowaa ejemba bakaya ii kokaenj menj komunj onjoni: Tosianonj soo somatanonj (bainat) aonj komugi. Tosianonj bodinonj komugi. Ji kanjanawononj tosaanja injiro komugi ano tosaanja ii balombaa oro kawalia yonjononj injigi komugi. Kianj.

⁹ Lama merianonj munjenj aaso (siil) 5:ya menjurama kotuno iikanondeen Anutuwaa ejemba tosaanja unugi komugiti, iyonjoo kokoosogia injiibe. Yonjononj Anutuwaa Bunja qaaya anjalinj anjonj

---

* 6:8: Eze 14.21

koma nanjon jen sein laligogitiwaajon unugi komun alata baatanon nanji. ¹⁰ Eukanon nama kotakota kokaen qagi, “Oo Pon ku-usun Toya, ginon dindina ano honabona koloojan. Kawaajon mono kaman dawi mambonin tegoro iikanon namowaa ejembaya gosin onoma qaagia jen tegowaga? Nononon gi welen qen gonin nunugi sananaa irona ii mono naa kamanon meleena qagianon ubaa?”

¹¹ Kaen jegito, maleku taana koriga ii motomotoon yonoojon koma onoma Anutuwaa jenkoto kokaen onongi mogi, “Ono mono toroqen kaman torodaamon mamboma laligowu. Moma laari alaurugianon toroqen uuwaa gawon men laligogi on kaana kaaniadeen unugi komuwuya. Yononon komugi jango ambeti, iikawaa soyanon koloodabororo kaman iikanondeen mono unugiti, iyonoo qaagia jen tegomanana.” Kian.

¹² *Lama merianon mungen aaso (siil) 6:ya menjurama kotunoti, ii un iibe. Ii menjurama kotunoti, kaman iikanon nan tania soosooya giliro. Ween jaayanon bututugon injan koma wosobiriwaa malekuya sokosaare kaana (meme juyanon memetaa tani) kolooro tiro. Koin jaayanon meleema osaan sa kaana kolooro. ¹³ *Kaen kolooro sengelao sombinon ejuti, iyononon namonon kamaagi. Neqan kota goorin ragi haamo kotiganon qen utugon memburatiro kamankejuti, mono iikawaa so boratin namonon tata bobolo kamaagi.

---

* **6:12:** Isa 11.13; 16.18; Ais 13.10; Joel 2.10, 31; 3.15; Mat 24.29; Maak 13.24-25; Luuk 21.25   * **6:13:** Ais 34.4

14 *Kaen kamaagi sombin iimakejoni, iikanon aliro. Tere pipipipiya pipiigi horon kemakejiwaa so mono wolaza horon kema aliro. Ii aliro baana kuuya ano kowewaa watoya watoya ii kuuya eegianonga uulanawo kok ama musulunjon qaonji.

15 *Kaen kolooro balombaa kin ponja ponja, eja jawina jawina ano kawali galaña galaña yononon oloñ koma asangogi. Ejemba kindimbiri qabunagiawo, ejemba ku-usungiwawo ii mono kuuya kok ama asangogi. Angiaa gawongia menkejuti ano togiaa welen een qenkejuti, ii mono korebore kobaa, jamo oota ano baanaa senj sia oota oota mongama iikanon asangogi injiibe. 16 *Iikanon asangon baana Toya ano senj sia Toya onooma kokaen welema ononji, “Ono mono baana jen tegogi bagon kan turun nonombu. Jinkaron dunanon raji, iinon jaasewan koma nonombabotiwaajon ama Lama meriaa irinjonsoonanon nunuwabotiwaajon mono jen tegogi kojangan nonombu.” Kaen welema ononji.

17 *Yoronon irinjonsoonngara asuganon qendeenjaoti, iikawaa kambana somatanon mono kan kuun eja. Ii mononon mon jaasewan qen kotiinj nambaatiwaa so qaago. Kianj.

7

Israel ejemba 144,000 ii Anutunon aaso kuma onombaa.

---

* 6:14: Isa 16.20   * 6:15: Ais 2.19, 21   * 6:16: Hoos 10.8;
Luuk 23.30   * 6:17: Joel 2.11; Mal 3.2

¹ *Kawaa gematanon Siwe gajoba 4 injiibe namowaa wanjoŋa 4 iikanon nanŋi. Yoŋonon namowaa haamo Toya waŋa 4 ii somonŋon anŋon koma onŋonŋi. Haamonon namo qaganon me kowe qaganon gere monŋon lan qewabotiwaajon mono Toya 4 ii borogianon meŋ somonŋon nanŋi.

² Anutunon Siwe gajoba 4 ii namo ano kowe kondeema onjombutiwaa ku-usuŋa onono namo wanŋonŋianon nanŋi. Kaen nanŋi injiibe Siwe gajoba monŋon ween koukoutanonga asugin waaro iibe. Iinon laaligowaa Toya Anutuwaa munŋen aaso taa gbaruya galen koma kan Siwe gajoba 4 yonoojon kotakotagadeen qaro.

³ *Qama qaa kokaen injiŋoro, “Ono mono namo me kowe ii ilinŋin alanzaŋ mende kondeema orombu ano gere ii mende tiwilaan onjombu. Ii qaagoto, mono mambonŋi wala ilin alandeen Anutunanaa munŋen aasoya ii gawonŋa menkejuti, iyonoo wambusoŋgianon mokotaan onjombonŋa. Ii wala meŋ mokotaan ononinŋo gematanon ii saanon kondeema tiwilaawu.”

⁴ Kaen injiŋoro Anutuwaa munŋen aasoya ii Israel ejemba tosaŋa yonoo wambusoŋgianon meŋ mokotaan onŋonŋi. Monŋon yonoo janŋogia jero kokaen mobe: Israel ejemba tuun 12 kuya yonoononga mindirin ejemba 144,000 ii meŋ mokotaan onŋonŋi.

⁵ Israel tuun motomotoon yonoononga 12,000 kaan kaan meŋ mokotaan onŋonŋi. Juuda tuumbaa 12,000, Ruuben tuumbaa 12,000, Gaad tuumbaa 12,000, ⁶ Aser tuumbaa 12,000, Naftali tuum-

---

* **7:1:** Jer 49.36; Dan 7.2; Zek 6.5   * **7:3:** Eze 9.4, 6

baa 12,000, Manase tuumbaa 12,000, ⁷ Simeon tuumbaa 12,000, Liwai tuumbaa 12,000, Aiskar tuumbaa 12,000, ⁸ Zebulun tuumbaa 12,000, Joosef tuumbaa 12,000 ano Benjamin tuumbaa 12,000. Kaan kaan aaso meŋ mokotaan ononŋi mindirin 144,000 kolooro. Kian.

Oyanboyan laligowutiwaa tuun somata iibe.

⁹ Kawaa gematanon tuun jeta boorongoya jangogia mende weenweengoyaa so ii inŋibe. Ejemba ii tuungiaa so, beŋsakon isigiaa so, kantrigiaa so ano qaa aro jejegiaa so ajoroon jinŋkaron duŋ ano Lama meria yoroo bagaranon nanŋi. Iikanon nama maleku koriga taanŋa kotogon aogi kemero borogianon tombi seŋa boriawo meŋ nanŋi. ¹⁰ Ii meŋ nama kotakotagadeen qama kokaen jegi, “Anutunananon jinŋkaron duŋanon raji ano Lama meria yoronon mono meŋ letoma nononi oyanboyan koloojon.”

¹¹ Kaen qama jegi Siwe gajoba kuuya yononon jinŋkaron duŋ kosianon arenon nama Anutuwaa jotamemeya ano beŋ jawinuruta 4 ii liligon ononŋi. Kaen nama jinŋkaron duŋ batanon usugon kamaan simin kuma Anutu waeya meŋ mepeseen mugi. ¹² Anutu mepeseen muŋ kokaen jegi, “Qaa ii onanon! Anutu gii mono kotumotue, asamararan ano momakooto uutaa Toya koloojan. Nononon gii mepeseen goma qabunaga jen somariinŋejon. Anutunana, giinon esunmumu ano ku-usun Toya koloojan. Nononon kambaŋ so kaen jen kotiinin Toya ii tetegoya qaa laligon uma laligowaa. Qaa ii onanon!”

¹³ Kaen mepeseen jegi Anutuwaa jotamemeya yonoonnga mononj kokaen jen qisin nono, “Ejemba maleku koriga taanja mouma nanjuti, ii daan yonononj? Ii mono dakanonga kan kaen ajoroon nanju?”

¹⁴ *Qisin nono kokaen meleema mube, “Oo somatana, niinonj ii mende mobe geengodeen mojanj.” Kaen meleema mube jotamemeya iinonj kokaen nijoro mobe, “Kakasililin somataa biwianonga kougiti, iyonononj mono ii kolooju. Lama meriaa sayanonj opo malekugia songbano taaliro laligogi. ¹⁵ Kaanja laligogitiwaajonj ama Anutuwaa jinjaronj duja jaasewanj qen asaga gomantiinja mepemepesee jigoyanonj (tempel) laligonj Anutuwaanonj gawonj menj laligowuya. Kaen laligogi jinjaronj dujanonj raji, iinonj mono opo kuuja mororonjonj koma turunj onono laligowuya.

¹⁶ *“Kaen laligogi kamban mononj nembanewaa me apuwaa mende komuwuya. Weenonj me iwoi geriawo mononj mende jen kotonj onombaa. ¹⁷ *Kokaembaajonj oyanboyanj laligowuya: Lama merianonj jinjaronj jake biiwianonj rama galej koma onoma unuano laaligo kotigaa apu gowoyaa jaayanonj kemakebu. Anutu anj jaagianonga jaungia kuuya koto ro tegowaa.” Kianj.

8

---

* **7:14:** Dan 12.1; Mat 24.21; Maak 13.19   * **7:16:** Ais 49.10

* **7:17:** Ond 23.1; Eze 34.23; Ond 23.2; Ais 49.10; 25.8

Lama merianon munjen aaso 7:na menjuranja.

¹ Lama merianon munjen aaso (siil) 7:na menjurama kotuno Siwe goman iikanon oton kuuya 30 minitwaa so goron qen ero. ² Kaen kolooro Siwe gajoba 7 Anutuwaa batanon nanjuti, ii injiibe monon romon qaita mon (biugel) 7 ii borogianon onono.

³ *Ii injiibe Siwe gajoba mon asugin jinin oon-oombaa goul qambia men kan alata kosianon nano. Ejemba soraaya kuuya Anutuwaa qama kooligi iinon jinin alatanon ooro morona unkoowayawo ii qamakooligiawo toroqen pumpunqon motoon uma Anutuwaanon kemakeja. Goul alata ii jinkaron dun batanon nanji, iinon mono iikawaa kosianon nano tosianon jinin ii mamaga oowaatiwaajon mug. ⁴ Iinon jinin ii ooro iikawaa kaasoyanon mono Anutuwaa ejemba soraaya yonoo qamakooligiawo toroqen Siwe gajoba iwaa borononga waama Anutuwaa jaasewananon ugi. ⁵ *Siwe gajoba iikanon jinin qambi ii men alatanonga gere jeta mero jero qambi iikanon uuro saa qero namonon giliro kemero. Giliro kemero iikanona gunparandambaa gujuya mamaga koloon gbingururun qaro. Oobili esungyawo asugigi kambana kambana nana mero. Kian.

Gajoba yononon romon qaita mon uugi.

⁶ Siwe gajoba 7 romongia qaita mon (biugel) megiti, iyononon ii uubombaajon jojorigi.

* **8:3:** Aam 9.1; Eks 30.1, 3

* **8:5:** Lew 16.12; Eze 10.2; Eks

19.16; Isa 11.19; 16.18

⁷ *Gajoba mutuyanonj waama romonja qaita monj uuro. Li uuro kombo (ais) kota ano gere bolana ii konj kaanja koloonj sawo gajugogi monjonj ii maaro motoonj namononj kamaaro. Iikanonj geriawo kamaanj balononj qero namowaa bakaya karoonj ii gerenonj jedabororo. Duuyaa geria iikawaa bakagia karoonj ii gerenonj jedaborogi ano gbojoja senja tonjonja ii kuuya gerenonj jen jedabororo.

⁸ Gajoba woiya iinonj waama romonja qaita monj uuro. Li uuro monjonj baanja somata gere jejeta tani kaanja (wolkeino) iwoi ii giliro kowenonj kemero. Kemeñ kowe mero kowewaa bakaya karoonj iikanonja monjonj meleema sa kolooro.

⁹ Kaañiadeen Anutunonj kowewaa iwoiya kuuya mokolooro laligojuti, iikawaa bakaya karoonj yonoononja monj ii komugi ano wanjo kuuya tuun karoonj iikanonja tuun monj ii jangonj tiwilaagi.

¹⁰ *Gajoba karoonjanonj waama romonja qaita monj (biugel) uuro. Li uuro senjelao somata kiwa bolanj kaanja tani jen sombinonja tegonj kamaaro. Kamaanj koma namowaa apu gowoya ununj iikawaa bakaya karoonj iikanonja monj ano apu jaaya kuuya ii sokoma onono. ¹¹ *Senjelao iikawaa qata ii nombenj warabe kaambogawo. Nombenj warabe iikanonj kamaaro apuya apuya iikawaa bakagia karoonj ii meleema kaambogagiawo koloogi. Kaambogagiawo koloogitiwaajonj ama ejemba mamaganonj ii nenj komugi.

---

* **8:7:** Eks 9.23-25; Eze 38.22   * **8:10:** Ais 14.12   * **8:11:** Jer 9.15

12* Gajoba 4:ya iinon waama romonɔ qaita mon uuro. Ii uuro monon ween jaaya ano koin jaaya yoroo asasagaraa bakagara karoon ii qebugoro bakasaan umun koma tiiri. Kaanjadeen sengelao bakagia karoon qebugoro meleema tiigi. Kawaajon ween kambaɗaa bakaya karoonanon tiiro pangaman mero. Kaanjadeen gomantiinaa asaganon toriro bakaya karoonanon tiiro.

13 Kaen kolooro eu uun tuu koon mon iima mobe kanakeewanon eu elelaon sombin biiwianon koton kan kotakotagadeen gama kokaen jero, “Oo ejemba namonon laligojuti, Siwe gajoba karoon yononon mono toroqen romongia qaita mon uuwombaajon anju. Romon karoon iikawaa otongia mogi lombo kanjanawo karoon koloowaati, iikawaajon mono gama wanjingon ‘Yei! Yei! Yei!’ jen saajen.” Kian.

9

Siwe gajoba 5:yanon romonɔ qaita mon uuro.

1 Siwe gajoba 5:ya iinon romonɔ qaita mon (biugel) uuro iibe sombinonga sengelao mon tegon namonon kamaaro. Kamaaro monon omejiilan yonoo ron dusiita qaa iikawaa kii meria ii sengelao Toya muro. 2 *Ii muro omejiilan ron dusiita qaa iikawaa ununɔ mesuno iikanonɔ songo songo tanururun jen kaaso kondundunon waamakeji, iikawaa so kondundunon waama ween jaaya esun haamo kaasonondeen sokondabororo. 3 *Kaaso iikawaa uutanonɔ ɗaagisoa

* 8:12: Ais 13.10; Eze 32.7; Joel 2.10, 31; 3.15   * 9:2: Jen 19.28

* 9:3: Eks 10.12-15

ɲaagisoya mesaonɲ namononɲ kougi Anutunonɲ ku-usunɲ onono. Ku-usunɲ ii kuanɲkuanɲ yonoononɲ ku-usunɲ tani kaanɲa kolooro.

⁴*Ii onono Anutunonɲ kokaenɲ jenɲ kotonɲ onono, “Ono mono namowaa iwoi tonɲonɲa gbojoja me gere kaanɲa ii mende tiwilaanɲ onombuto, ejemba wambusoongianonɲ Anutuwaawaa munɲenɲ aasogia qaa iyonogadeenɲ mono meɲ bolinɲ onombu.” Kaenɲ jenɲ kotonɲ onono. ⁵ Anutunonɲ ɲaagiso ii ku-usunɲ onono ejemba inɲigi koinɲ 5:waa so siimbobolo honombononɲa mende mogi. Siimbobolo ii kuanɲkuanonɲ eja kiro siimbobolo moji, mono iikawaa so. Siimbobolo kaenɲ mogito, Anutunonɲ anɲonɲ koma onono meɲ komunɲ onombutiwaa ku-usunɲa ii ɲaagiso yonononɲ mende meɲ eenɲ inɲigi. ⁶*Ejemba inɲigiti, iyonononɲ kambanɲ iikanonɲ komuwombaajonɲ koomu kana monɲgambuyato, koomu ii mende mokolonɲ komuwombaajonɲ amamaawu. Komuwombaajonɲ moma qenɲenɲ qewuto, koomuwaa kondomondoo Toyanonɲ mono monɲenɲ kembaa.

⁷*Naagiso inɲiibe yonononɲ hoos manɲaqeqewaa-jonɲ akadamugiawo jojorinɲkejuti, mono ii kaanɲa koloogi. Wanɲgianonɲ iwoi mundaya goul kaanɲa konɲgiti, ii ila wage tanitani kolooro. Jaasewanɲgianonɲ ejemba jaasewanɲ tani kaanɲa koloogi. ⁸*Naagiso yonoo wanɲ jugia ii gbala emba yonoo wanɲu kaanɲa kolooro. Naagiso jegianonɲ laion orowaa jeta kaanɲa kolooro. ⁹*Reenɲ malekugia ii aenɲ reenɲ kaanɲa kolooro. Enganɲgia qegi otonɲ

---

* **9:4:** Eze 9.4   * **9:6:** Job 3.21; Jer 8.3   * **9:7:** Joel 2.4   * **9:8:** Joel 1.6   * **9:9:** Joel 2.5

kolooro mobeti, ii kokaen: Hoos seiseiya yononon manjaqeqewaa kareya kareya horon lugun manjanon kenji gbingururun qamakeji, iikawaa so qaro.

¹⁰ Daagia ii kuanquan kaana jegiawo koloogi. Iyononon ejemba koin 5 kawaa so siimbobolo mobutiwaajon injiti, iikawaa ku-usunanon mono naagiso yonoo daagianon ero. ¹¹ Naagiso yonoo kin pongia ii omejiilan yonoo ron dusiita qaa iikawaa gajobaya qata Tiwitiwilaa Toya. Ii Hibruu qaanon Abadon ano Griik qaanon Apolion.

¹² ‘Yei!’ qagi lombo mutuya kanjanawo ii kaen tegoro. Mobu, iikawaa gematanon ‘Yei!’ qagi lombo kanjanarawo woi ii mono toroqen kanagen koloowaota. Kian.

Siwe gajoba 6:yanon romonja qaita mon uuro.

¹³ *Siwe gajoba 6:ya iinon romonja qaita mon (biugel) uuro. Ii uuro Anutuwaa batanon goul alata eji, iikawaa ilia 4 iikanonga qa mon kolooro mobe. ¹⁴ Oton iikanon Siwe gajoba 6:ya romonawo iwaajon kokaen ijoro, “Anutunon gajoba 4 somonon gbadoon onoma apu gowoya somata qata Yufreitis kawaa kooronon onoonoti, ii mono isama onomba.”

¹⁵ Anutunon gajoba 4 ii somonon onoma gbadonon rabutiwaa gbanigia, koinigia, weengia ano aua kambangia ii tororo arengon onono ragi. Yononon kambangia ii kan kuuro iikanondeen ejemba kantria kantria yonoo bakaya karoon ii unuwombaaqon jojorin rama kambangiaqon

---

* **9:13:** Eks 30.1-3

mambongi. Kawaajon Siwe gajoba 6:yanon ala-tanonqa qa moma iikanondeen kema gajoba 4 ii isama onono. ¹⁶ Aisma onono manjaqeqe tuun somata qatawo ii hoosgiawo asugin kagi. Niinon jangogia mobe 200 milyon kolooro.

¹⁷ Jaameleen unja iikanon eja hoos qaganon rama kagiti, iyonoo kaitanigia iibe kokaen kolooro: Reengia (totowaa aen reengia) ii gere jo osoga, asonja injanjonjonawo ano goota salfa gere jamo kaanja. Hoos yonoo kaitanigia injiibe wangia laion orowaa waja kaanja koloogi qaa oogianonga gere, kaaso ano jamo geriawo qata salfa ii kamaan karo. ¹⁸⁻¹⁹ Hoos yonoo qaa oogianonga gere, kaaso ano gere jamo qata salfa kamaaroti, iikanon mono ejembaya ejembaya unuro. Hoos yonoo ku-usungia ii qaa oogianon ano daagianon ero. Daagia ii mokolen kaanja koloogi daa susugia ii jetawo. Daa susugia jetawo iikanon mono ejemba ooli kaanja onootinkeju. Lombo kanjanawo karon ii namowaa ejemba kuuya yonoo bakagia karon ii unuro komugi.

²⁰ *Lombo kanjanawo iikanon ejemba tosaanja mende unugi komun toroqen laligogiti, iyononon kilen uugia mende meleengi. Angiaa borogianon iwoi men waegia men mepeseegiti, iikawaajon mende moma bolin aogi. Omejiilan ano tando lopion waegia men mepeseen onjo-ononja ii mende mesaogi. Tando lopion tosia ii goul, silwa me brons ainjon memetaga. Tosia ii jamo orasin me gere sogon memetaga. Kawaajon tando lopion iikanon iwoi iima mobombaajon me kema

---

* **9:20:** Ond 115.4-7; 135.15-17; Dan 5.23

kawombaajon amamaankeju. Kilen ejembanon ii mende mesaogi.

²¹ Kaanagadeen ejemba unugi koomuya me sei suuqaqaron hamogege ii mende mesaogi. Ii toroqen ama men serowilin anji ano iwoi lan yonqoro men laligogi. Iikawaaqon uugia mende meleengi. Kian.

10

Siwe gajoba ano tere pipipipiiya melaa

¹ Kawaa gematanon Siwe gajoba ku-usuqa qeequuya mon iibe Siwenonga koosunon esuun muro kamaaro. Wan marilolonon liligon ero. Jaasewan ween jaaya kaan kolooro kanawoita ii tando gere bolangarawo woi kaan jen nano.

² Borianon tere pipipipiiya melaa mero qeetuqa kolooro. Kania dindiqa kowenon riin kania qania ii namonon riin nano. ³ Kaen nama laion oronon gbuu gbororo qamakeji, qata mono iikawaa so kotakota qaro. Qaro gunparandambaa gbingururun 7 iyononon mono meleema gbuu gbororo qan qaagia qagi mobe.

⁴ Gunparandambaa gbingururun 7 iyononon qama qaagia jegi mobeti, niinon ii mono iikanondeen papianon oomambaaqon ambe. Tere oomambaaqon ambeto, qa mon Siwenonga mobe qaa kokaen nijoro, "Gunparandambaa gbingururun 7 qaa jejuti, ii mono geenqodeen oloq mona ewa. Ii mende oowa."

⁵ *Siwe gajoba kania kowe ano namo qagaranon riin nano iibeti, iinon boria dindiqa metaama

---

* **10:5:** Eks 20.11; Dut 32.40; Dan 12.7; Aam 3.7

Siwenonj baagenj ano. ⁶ Jojopanj qaa jemambaa-jonj boria kaenj ama ii jenj kotiinj ano. Monjonj Siwe, namo, kowe ano iwoi kuuya iikanonj eji, ii mokoloonj nama kambanj so tetegoya qaa kotiinj laligonj ubaati, mono iwaa qatanonj jopanj qaa kokaenj jero, “Anutunonj mono kambanj mombo mende qenj koriro ubaa. ⁷ Kaenj qaagoto, Siwe gajoba 7:nanonj romonja qaita monj (biugel) uuro otonja mobuti, kambanj iikanondeen Anutuwaa qaa arenj aasangoyanonj mono honjowo koloowaa. Gejatootoo ejemba Anutuwaa gawonja menj laligonj kougi yonjoojonj Buja qaaya awaa jenj injisaama onono moma kouma laligogiti, Buja qaa iikawaa so ii mono uulanjowo honjowo koloowaa.”

⁸ *Kawaa gematanonj qa monj wala Siwenonja mobe qaa jeroti, iikanonj mono dujanonj mombo qaa jero kokaenj mobe, “Siwe gajobanonj kowe ano namo qagaranonj riinj nama tere pipipipiiya mero borianonj qeetunja eji, ii mono kema mewa.”

⁹ Kaenj moma Siwe gajobawaanonj kema tere pipipipiiya melaa ii nombaatiwaaajonj qisiwe. Qisiwe kokaenj nijoro, “Ii mono menj newa. Nena tomenjanonj kemenj meleeno gubeso guwaato, buuganonj ii moronj apuyaa ainja kaanja koloowaa.”

¹⁰ Kaenj nijoro tere pipipipiiya melaa ii iwaa borononja menj newe. Newe buunanonj moronj apuyaa ainja kaanja kolooroto, gogowe tomenanonj kemero meleeno gubeso nuro. ¹¹ Kaenj nuro niinonj qaa kokaenj mobe, “Gii mono dujanonj mombo Anutuwaa gejatootoo qaaya qaaya jenj seinj laligowa. Kantria kantria ano

---

* **10:8:** Eze 2.8-3.3

benſakon isia isia qaa tani jejegiaa so laligojuti, mono iyonoo ano iyonoo kin ponſia yonoo gejatootoo qaagia ii waladeen jen laligowa.” Kian.

11

Anutuwaa jotamemeya woiyanon qaaya nanſon jeri.

¹ *Kaen nijoro moma nambe Siwe gajoba iikanon keda aambaa gere goronſa bowo kaanſa ii noma kokaen jen koton nono, “Gii mono waama kema Anutuwaa jiwowon jigo ano iikawaa simolon alataya ii keda aambaa gere goronſa (rula mesa) kanon soya ama weenſowa. Kaanſagadeen iikanon uma Anutu mepeseen qamakooligia amakejuti, mono ii gosin janſogia weenſowa.

² *Jiwowon jigo soya ama kanon somben seleenſenſa ii mono ugun mesaowa. Ii waba kantri yonoojon ama ononſi ero yononon siti toroya ii koin 42 kawaa so riin kema kankebu. Kawaajon somben seleenſenſaa soya ii mende weenſowa.

³ Niinon jotamemewoina wasin oroma qaana nanſon jewaotiwaa ku-usunſa ama orombe asugi-wao. Asugin wosobiriwaa maleku sokosaare kaanſa men aon liligon (gbakon osoga arin) ween boria 1,260 kawaa so gejatootoo qaa gawon men laligowao.”

⁴ *Oil gere woi ano lambe duſ raraya woi namowaa Pombaa batanon nanjaoti, ii mono meleema kamaan asugin danſunu kaanſa nama noo kaniana nanſon jen laligowao. ⁵ Monſon

* **11:1:** Eze 40.3; Zek 2.1-2

* **11:2:** Luuk 21.24

* **11:4:** Zek 4.3, 11-14

me moŋnoŋ uruŋ mizimizi ama oromambaajon moji een, gere bolananoŋ mono buugaranoŋga kamaan kereurugara oŋoro tiwilaankebuya. Moŋnoŋ me moŋnoŋ urumambaajon moji een, ii mono kana kaanjadeen iikanon qeri komuwaa.

⁶ *Sombimbaa koosuya somoŋgowaotiwaa ku-usuŋa ii yoroonon ero gejatootoo qaa jen seiwaoti, kambaŋ iikawaa so koŋ mende kiwaa. Ku-usuŋaranon apu jaaya kuuya kaanjadeen sokono iikanon saanon apu kuuya meleenji sa koloowuya. Kaanjadeen ku-usuŋaranon uuta ejiwaajon ama siingaranoŋ jewaatiwaa so saanon jegi lombo kanjanawo kania kania koloon namo men bolin ejemba ununkebuya.

⁷ *Anutuwaa qaaya nanŋon jen tegori omejilan yonoo roŋ dusiita qaa iikanonja jenemba moŋnoŋ waama manja qeŋ oroma haamo ama ururo komuwao. ⁸ *Komuri qamogara siti qabuŋayawowaa kana somatanon oromesaogi lan ewao. Siti iikawaa qata aasaŋgoya ii Sodom ano Iijipt qamakeju. Pongara Jiisas ii kaanagadeen iikanon maripoonon qegi komuro. ⁹ Qamogaranon lan eri ejemba kuuya ii iriimakebuya. Balonon roŋ koma orombombaajon jegi anŋon kombuya. Kaen een lan eri ejemba kantria kantria, tuuŋa tuuŋa, beŋsakon isia isia qaa tani-gia anŋa anŋa jenkejuti, iyononon qamogara ii ween karoon ano bakaya moŋ kawaa so uun irigigiigi.

¹⁰ Gejatootoo eja woi yoronon ejemba namo qaganon laligojuti, ii uu kuun ononi iikawaa-

---

* **11:6:** 1 Kin 17.1; Eks 7.17-19; 1 Sml 4.8 * **11:7:** Dan 7.7, 21;

Ais 13.5-7; 17.8 * **11:8:** Ais 1.9-10

jonj siimbobolo hononja mende mokolonj lali-gogi. Kawaajonj komuri qamogara iriimakebuti, kambanj iikanonj mono otokorianj maama rendunj oronj nej korisoro ama iyangja kalenj kania kania angunj aogi kema kawaa. ¹¹ *Weenj karoonj ano bakaya monj ii tegoro Anutunonj buu aasonj sewanjaranonj uuro kemero gbilinj waama konja nani. Waama nani ejembanonj iriima riimburatinj jenenja ororo sombugia mogi. ¹² *Konja nani Siwenonja qa kotakota monj kokaenj qama irijoro, “Oro mono kokaenj waabao!” Kaenj irijoro moma koosu uutanonj waama Siwenonj uri kereurugaranonj eenj iriima newogia tegoro nanji.

¹³ *Kanagaranonj namo mesaonj uri kambanj iikanondeenj nanj tania soosooya menj siti bakaya 10% (bakaya tenonja motoonjo) kawaa so kuma qenjanjanjoro kamaaro. Kamaanj ejemba 7,000 kawaa so unjuro komugi. Ejemba mende komugiti, iyonononj ii iima riimburatinj sombugia moma Siwewaa beja Anutu ii ku-usunja mepe-seenj mugi qabunayawo kolooro.

¹⁴ ‘Yei!’ qama wanjinjina woiya kanjanawo ii kaenj tegoroto, mobu, qama wanjinjinj yei qa karoonja honanonj mono uulanawo kolonj qagianonj ubaa. Kianj.

Siwe gajoba 7:nanonj romonja qaita monj uuro.

¹⁵ *Siwe gajoba 7:nja iinonj romonja qaita monj (biugel) uuro. Ii uuro Siwenonj qaa kotakotagadeenj aminj mogi qagia mobe kokaenj jegi,

---

* **11:11:** Eze 37.10   * **11:12:** 2 Kinj 2.11   * **11:13:** Isa 6.12;
16.18   * **11:15:** Eks 15.18; Dan 2.44; 7.14, 27

“Ayo, ananaa Poŋnana ano iwaa Hamoqeqe Toya Kraist yoronon mono namo kuuya galen koma onombaotiwaaw ku-usuŋa ii kuuya buŋa qeŋ aojao. Iinon mono kambaŋa kambaŋa galen koma onoma laligowaa, ee-aa-ee. Galenkonkonanon mono kambaŋ mononon mende tegowaa, ee-aa-ee.” ¹⁶ Kaen jegi mobe Anutuwaaw jotamemeya 24 Anutuwaaw jaasewananon jinƙaron dunganon rajuti, iyononon mono kamaan usugon Anutu waeya meŋ mepeseen mugi. ¹⁷ Mepeseen mun kokaen jegi,

“Oo Poŋ Anutu ku-usuŋ kuuyaa Toya, giinon mono laligon kouma kambaŋ kokaamba laligojan.

Giinon ku-usuŋa uuta meŋ kanain namo kuuya galen koma onoma kin poŋgiaga koloon laligowaga.

Kawaajon nononon mono mepeseen dangisen jeŋ gonjon.

¹⁸ *Waba kantria kantria yononon iringia soono kazi ama goma laligogito, goo kazi kambanganon mono ketada koi kaananon kan kuun eja.

Giinon kambaŋ kokaamba koomuya yonoo qaagia gosin jeŋ tegon onombaga ano geenгаа ejembauruga tawagia onombaga.

Gejatootoo ejemba ano ejemba soraaya tosaanŋa goo gawonŋa meŋ laligogiti ano uuta kamaanqeeta goo qaganon tiwilaawabotiwaajon keegia moma laligogiti, ii mono tawagia onombaga.

---

* **11:18:** Ond 2.5; 110.5; 115.13

Kaanagadeen tosianonj ejemba ununj kantri kondeema laligogiti, ii mono kondeema onjombaga.” Kaenj mepeseen jegi.

¹⁹ *Kawaa gematanonj Siwenonj aantano Anutuwaa mepemepesee jigowaa (tempel) naguyanonj tano iibe jigo uutanonj Anutuwaanonj soomonjo arenj bokis akadamuyawo iikanonj ii-iita ero.* Siwenonj aantano kambañ iikanondeen oobili ano gunparandanj gbingururunj qaro mobe. Otonja otonja ii mobe nanj menj konj rombuñ giliro kombo (ais) kota somasomata kamaagi. Kianj.

12

Emba ano jewenanj wanj iliawo

¹ Siwenonj aiwese somata damuyawo monj kokaenj asugiro iibe: Emba monj ween jaayanonj malekuya kolooro koinjonj kana tamboya baatanonj asariro senjelao 12 ii ila wage kaanja wananonj konji kokobilibiligiawo ragi.
² Koroyawo laligonj mera memetaa kambañanonj dodowiro bimooro masu qero siimbobolo moma qa gigilaaro.

³ *Kawaa gematanonj aiwese monj Siwenonj kokaenj asugiro iibe: Jewenanj nemunja iliawo (dragon), mundaya oso popolanj, wanja 7 ano ilia 10. Wanja 7 iikanonj ila wage 7 konji raro.

⁴ *Jewenanj nemunja iikanonj daayanonj sombinj qewagonj senjelao iyonoononja bakaya karoonj

---

* **11:19:** Isa 8.5; 16.18, 21   * **11:19:** Anutuwaanonj jojopan qaa 10 ano jenkooto tosaanja ii jamo ilanjanonj onj bokis iikawaa uutanonj anji raro galen komakeju.   * **12:3:** Dan 7.7   * **12:4:** Dan 8.10

horon giliro namonon kamaagi. Kamaagi emba iyanã mera memambaajon anoti, iwaa batanon nano. Kaen nama meria mewaati, ii iikanondeen gogomambaajon moro.

⁵ *Emba iikanon mera ejaga mero. Iinon kantria kantria kuuya aen taa gbarunon galen koma onoma laligowaa. Embanon mera meroti, gajobanon ii mono iikanondeen uulanawo men kema Anutuwaa jin̄karon duj kooronon ano.

⁶ Iikanon ano embanon anodeen mesaon kok koma keno. Anutunon emba ii ween 1,260 kawaa so balon qararan̄kon̄konon kalan koma mugi laligowaatiwaaajon goman miri mon mozon̄goroti, iikanon kok ama keno.

⁷ *Siwe uutanon manja junõ kokaen aogi: Siwe gajoba wanã Maikel ano iwaa gajobauruta yononon jewanã nemunã tuarenjen ama ii ano iwaa gajobauruta yonowo aogi. ⁸ Aon jewanã nemunã ano iwaa gajobauruta yonoo esun̄gianon mende sokono haamo mende ama onoma goman̄gia mesaon Siwe uutanon toroqen laligowombaajon amamaagi. ⁹ *Amamaagi jewanã nemunã iliawo ii mono konjoma Siwenon̄ga otaagi. Jewanã nemunã iikanon monowaa monoyan̄nga mokolen kolon̄ Iiw (Eewa) manambato men muro. Qata mon Kilenãa Toya ano Satan. Iinon kantria kantria kuuya kuun̄ onono jin̄jaun̄ kema laligogiti, ii ano iwaa gajobauruta ii mono iwo Siwenon̄ga konjoma hagon onon̄gi namonon kamaagi.

* **12:5:** Ais 66.7; Ond 2.9   * **12:7:** Dan 10.13, 21; 12.1; Juud 9

* **12:9:** Jen 3.1; Luuk 10.18

10 *Kamaagi Siwenonj qa somata monjonj kokaenj jero mobe, “Selenonj kuukuu Toyanonj asaga gomantiinja Anutunanaa batanonj nama uumeleenj alaurunana jenonkuukuu qaa jen onjoma laligoroti, ii mono yakarinj hagonj mugi seleenjenj kamaaro otokorianj maajonj. Ananaa Anutunananonj mono kambañj kokaamba ejemba hamo qen onjoma ku-usunjaa qaganonj galeñj koma onono bentotonjaa honjanonj mono kolooja. Hamoqeqe Toyaa esunmumuyanonj mono koloodaboroja. 11 Iinonj momalaari alaurunana qaanonj ama onjoma laligoroto, Toya ii kokaenj haamo ama mugi: Lama meriaa sayanonj ii hamo qen onono kotiinj Buñja qaa honjbonja nanjonj jen seinj laligogi. Kaanja laligonj jororinj selegia togonj bonj nama manja qen haamo anji.

12 “Kawaajonj Siwe gomanonj laligojuti, onjononj mono korebore aisoñj otokorianj maama laligowu. Kaanja laligowuto, namononj ano kowenonj laligojuti, onjo mono lombo kanjanawo bosimbutiwaajonj mono ‘Yei!’ jen saajen. Kilenjaa Toyanonj lugunj kamaanj riinj onoononj kanj gawonj meme kambanja torodaamonj ero mojiwaajonj mono kazi somata amakeja.”

13 Jewenanj nemunja iliawo yakarinj hagonj mugi namononj kamaaroti, ii iima asarinj emba mera meroti, ii kazi ama munj otaaro. 14 *Otaaroto, embanonj kok kono Anutunonj tuu somataa enganja woi muro kanonj elelaonj uulanawo keno. Anutunonj balonj qararanjonkonjanonj iwaajonj gomanj miri monj mozozonjgoroti, mono iikanonj keno.

* 12:10: Job 1.9-11; Zek 3.1   * 12:14: Dan 7.25; 12.7

Iikanonj kema asanjonj laligoro gbani 3 ano bakaya monj ii kalanj koma mugi mokolenonj ii mende mokoloonj qelanjinj mewaa. ¹⁵ Embanonj elelaonj keno mokolembaa irinja soondabororo qaa ootanonga embawaa gematanonj apu gboulu furugoro apu gowoya kolooro. Apu iikanonj emba ii kisama menj somonjonj mubaatiwaaajonj moma kaenj furugonj lono.

¹⁶ Kaenj lonoto, namononj emba ii ilaanj munj riiro ronj kolooro. Jewenanj nemunjonj qaa ootanonga apu furugoro apu gowoya kolooroti, iikanonj mono ronj iikanonj kemenj jugunj qaono.

¹⁷ Kaenj kolooro jewenanj nemunjaa irinja emba kawaaajonj ama soono mesaonj emba iikawaa gbiliuruta tosaanja qetama manja qenjonmambaajonj keno. Gbiliuruta yonjononj Anutuwwa jojopanj qaa tenj koma Jiisaswaa Bunja qaa pondanj nanjonj jenj seinkejuti, mono iyonjowo karenj aowombaaajonj keno. ¹⁸ Aowombaaajonj kema kowe sakasinjonj keuma nano. Kianj.

13

Jenjemba kowenonga kouro.

¹ *Kawaa gematanonj jenjemba monj ilia 10 ano wana 7 ii kowenonga kouro iibe. Ili 10 iikanonj ila wage 10 konji raji ano wana motomotoonj iikanonj qa mepaqepaegiawo oogita ero.

² *Jenjemba ii iibe kokaenj kolooro: Kaitania ii oro somata qagara lepaad ano taiga iy-oro tani kaanja kolooro. Kana boriaa silia ii

---

* **13:1:** Dan 7.3; Ais 17.3, 7-12   * **13:2:** Dan 7.4-6

bea orowaa sili kaanja kolooro. Qaa oota ii laion orowaa qaa oota kaanja. Jewenan nemunanon esuja, jinkaron dunja ano ejemba galen koma onombaatiwaa ku-usuja uuta ii jennemba muro. ³ Muroto, waja mon ii wiji kotiga monnon kiro komumambaa anoto, wijianon misiro lopogadeen raro. Namowaa ejemba korebore yononon aarun jennemba ii gematanon otaan kenji. ⁴ Otaan kema jewanen nemunaa waeya men mepeseen laligogi. Ku-usun kaanja ii jennemba murotiwaajon ii ano jennembawaa waeya kaaniadeen men mepeseen kokaen jegi, "Moronon jennembawaa so koloonaga? Moronon ii tuarenjen ama mun iwo aomambaajon kotinaga?"

⁵ *Kaen jegi Satanon jennembawaa qaa oota sololoooro kotiin jaba-arambaran qaganon mepaqepae qaaya lansan jen laligoro. Anutunon Satan mende anjon kono mepaegomambaa ku-usuja ii koin 42 kawaa so en mubaatiwaajon jen tegoro. ⁶ Ii jen tegoro qaa ootanon aantano Anutu mepaegon laligoro. Anutu waa qata, Siwe gomanja ano Siwe uutanon laligojuti, ii kuuya mono mepaqepae ama onoma laligoro. ⁷ *Kaen laligoro Satanon ejemba soraaya tuarenjen ama onomambaa ku-usuja muro yonowo manja aon haamo ama onono. Haamo ama onono Satanon ejemba isigia kuuya tuungiaa so, qaa tanigiaa so ano kantrigiaa so ii mono jennembawaa borianon ama onono.

⁸ *Ejemba korebore namonon laligojuti,

---

* **13:5:** Dan 7.8, 25; 11.36   * **13:7:** Dan 7.21   * **13:8:** Ond 69.28

iyononon mono jeɲnembawaa waeya men mepeseen laligowuya. Anutuwaa ejemba solanɔ qagia Siwe gomanon papianon oogita eji, iyononondeen mono jeɲnemba ii mende mepeseewuya. Monowaa monoyanon Anutunon Siwe namo mokolon oronoti, kaban iikanonɔ kanain qagia ii laaligo kotigaa papia iikanon on laligon kougi. Laaligo papia ii Lama meria qegi komuroti, iwaa bunaga ero galen komakeja.

⁹ “Mononon gejiawo laligoji een, iinon mono qaa koi geja ama moma kotowa! ¹⁰ *Mon kapuare mirinon kembraatiwaa so kolooji, iinon mono iikanon kembraa. Mon manjawaa soo somatanon uugi komuwaatiwaa so kolooji, iinon mono kaen komuwaa.* Kawaajon ejemba soraaya, ononon mono kaparan koma lombo men mokosinon pondan moma laarin laligowu.” Kian.

Jeɲnemba mon namo uutanonɔga kouro.

¹¹ Mombo iibe jeɲnemba mon namo uutanonɔga kouro. Ii ilia woi Lama meriaa ilia kaanaga kolon qaaya ii jwenan nemunɔ ilia wononon jeroti, mono kaanideen jeɲ laligoro. ¹² Iinon kouma alia mutuyaa jotamemeya kolon kusunɔ kuuya men iikanon iwoi kuuya aliaa jaanon ano. Kaanɔ ano namo ejemba kuun sololon onono aarun alia mutuyaa waeya men mepeseegi. Jeɲnemba mutuya ii wiji kotiganon

---

* **13:10:** Jer 15.2; 43.11   * **13:10:** Tosianon qaa ii kokaen meleenju: Mononon manjawaa soo somata (bainat) kanon tosaanɔ unuuro komuwuti, tosanon mono iyanɔ ii soo kaanonon uugi komuwaa.

kiro komumambaajon anoto, misiri ro lopoyadeen raro.

¹³ Jenemba woiya iinon angoletto somata tania kania kania mero. Mon meroti, ii gere bolanon sombinonga kamaan namonon kan jero ejembanon ii jaagianon iigi. ¹⁴ Anutunon Satan mende angon kono ku-usun muro jenemba mutuyaa jotamemeya koloon iwaa jaanon angoletto kania kania men laligoro. Iikanon mono namowaa ejemba tiligon onono jinjan ama soogi. Soogi kokaen kuun jen koton onono, “Ono mono jenemba mutuyaa unaya sogon kuugi nano goda gen mun laligowu. Jenemba mutuya ii manjawaa soo somatanon (bainat) uugi wiji kiro komumambaa so kolooroto, kilen gbilin laligoji, mono iwaa unaya kuuwu.”

¹⁵ Kaen анги Satanon ku-usun jenemba kanagenja muro tando lopion ii men gbilin muro kanain buu aason ano. Kaanagadeen jenemba mutuyaa unaya men letono eja qaa jen ejemba kuun onono kokaen kolooro: Daen yononon tando lopion iikawaa waeya mende men mepeseegiti, ii mono kuuya unugi komugi. ¹⁶ Jenemba kanagenanon ejemba korebore kokaen kuun onoma injoro, “Ono mono jenemba mutuyaa mungen aasoya ii jaasewangianon me boro dindinganon men mokotaawu.” Kaen injoro iyangiaa gawongia menkejuti ano togiaa welen een qenkejuti, ejemba qaqabunayawo ano wanaya, somata ano melaa yononon mono korebore mungen aasoya ii men boro dindigia me wambusonganon

mokotaagi.

¹⁷ Daen yononon jejnembawaa qata me qataa jangoya selegianon mende men laligogiti, iyononon nembanene iwoi stuanon me maaketnon sewana mewombaajon me ambombaajon amamaagi.

¹⁸ Qaa koi moma asariwombaa momakootoya ii kokaen: Mononon momakootoyawo laligoji, iinon mono jejnembawaa jangoya weengowa. Jangoya ii balon ejawaa jangoya kolooja. Aaso jangoya ii 666. Kian.

14

Lama meria ano kanagesouruta 144,000.

¹ *Kawaa gematanon uun Lama merianon Zaion baananon nano iibe. Iwo kanagesouruta jangogia 144,000 ii motoon nanngi Lama meriaa qata ano iwaa Manaa qata ii kuuya yonoo wambusoongianon oo-ootaga ero injiibe.

² Iikanondeen mobe Siwenonga oton mon apu somata sianon giliro kemen kuun qamakeji, kaana kolooro. Ii gunparandan gbingururun somata qajiwaa otona iikawaa tanijaen kolooro. Otona ii gita kulele mamaga qegi otona koloonkejiwaa so mobe.

³ Anutunon ejemba 144,000 ii namononga sewangia men unuanoti, iyononon mono Anutuwaa jinkaron dun batanon kouma ben jawina 4 ano jotamemeya wana 24 iyonoo jaasewangianon nama rii donngoga qagi. Kuuya yononon iyangiaa riigia qagi seleenjen yononon ii kuma aowombaajon

---

* **14:1:** Eze 9.4; Ais 7.3

amamaagi. ⁴ Yoŋononj ejemba qaita monj koloon laligonj kougi. Mende tiloonj soraaya laligowom-baajonj iyangia galenj koma aonj emba yoŋowo jewonj mende mokoloonj laligogi. Lama merianonj dakanonj kema kankeji, iyonononj mono ii otaanj iikawaa so kema kankeju. Anutunonj ii ejemba batugianonjga sewangia menj metogonj unuano Anutu ano Lama meria yoroo yambugara dologa kolooju. ⁵ *Yoŋoo jegianonja qaa qolonmolongoya monj mende mokoloogi koposowaa qaagia qaa soraaya laligonj kougi. Kianj.

Siwe gajoba karonj yoŋononj qaagia jenj elelaogi.

⁶ Kawaa gematanonj Siwe gajoba monj iibe sombinj kotonj kanakeewanj elelaoro. Iinonj Oli-gaa Buŋa konkonjonj* menj kanj balonj ejemba yoŋoojonj jenj asarimambaajonj karo. Ejemba ii tuungiaa so, beŋsakonj isigiaa so, qaa tania je-jegiaa so ano kantrigiaa so balonj sokoma rama kenjuti, mono kuuya iyonoojonj jenj seimambaajonj karo. ⁷ Kanj kotigagadeen silama kokaenj qaro, “Anutunonj ejemba gosinj jenj tegonj onjombaatiwaa kambananonj mono torinj dodowija. Kawaa-jonj onjo mono Anutuwaa jeta uuguwomboti-waajonj keegia moma mepeseenj qabunaya menj seiwu. Monjonj siwe, namo, kowe ano apu jaaya mokoloonj ononoti, mono iwaa waeya menj mepeseenj laligowu.”

---

* **14:5:** Zef 3.13   * **14:6:** Ponj benj konkonjonj Toyaanonj Buŋa qaa towoya ii konkonjonj. Ii monowaa monoyanonjga kanainj tetegoya qaa enj ubaa.

8 *Kaen qaro iwaa kanianon Siwe gajoba alia mon mutuya otaan kan kokaen qaro, “Babilon siti somata ii meleeno kemerota eja. Babilon emba qabunayawo iikanon mono serowilin ama iikanon kantri kuuya men tiloon onono sokono. Iinon wain apu kaana newutiwaajon onono uugia sooro uusooso koloon laligogi. Kaana koloon laligorotiwaajon Anutuwaa irina soono kazi ama jero siti qabunayawo ii mono kondeenji meleeno kemerota eja.” Kian.

9 Kaen qaro iwaa kanianon Siwe gajoba karonanon orotaan elelaon kan kotigagadeen silama kokaen qaro, “Monon jenemba ano iwaa unayaa waeya men mepeseen mungen aasoya angon koma wambusoonanon me borianon men mokotaaji een, 10 *iinon mono kaanjadeen Anutuwaa irinonsoonaa ii wain apu kotiga kaana nen mobaa. Anutunon wain apu ii apu toonawo mende mindirin wain kotiga toongadeen irinonsoonaa qambinon maaro raji, iinon mono ii newaa. Ii nen Siwe gajoba toroya ano Lama meria yonoo baagianon nano salfa jamowaa gere bolananon ooro siimbobolo honona mende moma laligowaa.

11 *“Iikanon onoro siimbobolo honona mende moma laligowuti, iikawaa kaasoyanon mono kaman so tetegoya qaa waama umakebaa. Ejemba jenemba ano iwaa unayaa waeya men mepeseenkejuti, iyononon mono asaga goman-tiina senjon moma laligowu. Monon mungen

---

* 14:8: Ais 21.9; Jer 51.8; Ais 18.2 * 14:10: Ais 51.17; Jen 19.24; Eze 38.22 * 14:11: Ais 34.10

aasoya angon koma selianon men mokotaaji, iinon mono selianon ororo qenjen qen haamo memambaajon amamaan laligowaa.”

¹² Kawaajon ejemba soraaya Anutuwaa jojopon qaaya ten koma otaankejuti, ononon mono kaparan koma lombo men mokosingon Jiisas pondan moma laarin laligowu.

¹³ Kawa gematanon Siwenonga qaa mon mobe kokaen nijoro, “Gii mono tere kokaen oowa: Ejemba Pombo qokotaan nama kaban kokaamba kanain komuwuti, iyononon mono oyanboyan koloowuya. Unja Toroyanon qaa kitia ii metogon ‘Qaa ii onanon,’ jeja. Yononon gawon kotiga men qenjenmanjen moma kan laligogi tegoro gawongiaa hona kolooro Siwe Toyanon sundugia moro sokono iikawaajon korisoro onono rama haamo men bonjon laligowuya.” Kian.

Balombaa nene morian hona mewutiwaa kamban

¹⁴ *Kaen nijoro uun koosu taanja iibe iikawaa qaganon mon kaitania Siwe gomambaa Eja hona kaanja iinon raro. Ila wage goulnon memeta ii wananon raro borianon soo kaapengoya jetawo men raro. ¹⁵ *Ii iibe Siwe gajoba monnon mepemepesee jigononga (tempel) asuganon kouma koosu qaganon raji, iwaajon qaa kokaen jen kotakotagadeen qaro, “Namonon morian hona momogoro hona mewutiwaa kambananon mono kolooja. Kawaajon giinon

---

* **14:14:** Dan 7.13   * **14:15:** Joel 3.13

mono sooga kaapengoya menj gawononj kema iikanonj namowaa morianj honja ii kotonj menj kululuuwa.” ¹⁶ Koosu qaganonj raji, iwaajonj kaen qaró sooya kaapengoyanonj namononj gilinj gawombaa morianj honja kotonj menj kululuuro.

¹⁷ Ii menj kululuuro Siwe gajoba monjonj Siwewaa mepemepesee jigononga (tempel) asuganonj kouro. Iinonj kaanagadeenj soo kaapengoya jetawo monj menj kouro.

¹⁸ Kouro Siwe gajoba karonjanonj Siwewaa alatawaa gere galenja ano alata ii mesaonj kouro. Kouma kotakotagadeenj qama Siwe gajoba soo kaapengoya jetawo menj nanoti, ii kokaen ijoro, “Giinonj sooga kaapengoya jetawo ii mono menj gawononj kema iikanonj balombaa wain kanjenja kanjenja ii kotowa. Kanjenj iikawaa kota mono momogonj yagonj raju.”

¹⁹ Kaen ijoro sooya kaapengoya namononj gilinj namowaa wain kasa honja ii kotogonj menj kululuunj Anutuwwa wain juu somata iikanonj rijijaawutiwaajonj giliro. Wain juu ii Anutuwwa irinjonsoonja kaisareya kolooja.† ²⁰*Wain bagenj honja ii siti seleengenjanonj kananonj riinj rijijaagi sayanonj wain juu somataa qaa ootanonj kouma kokonj tani kaanja lansanj waama kouma apu gowoya kolooro. Sa iikawaa diinja ii wan miita ano bakaya monj kolooro. Hoosnonj iikanonj riinj keno qaa ootanonj kouro hoos qawayaa kasiononj

---

† **14:19:** Anutuwwa irinjonsoonja ii wain juu somatanonj rijijaagi uutanonj olomoodaborowaa. Aisisaan 19.15 ii iiba. * **14:20:** Ais 63.3; Seru 1.15; Ais 19.15

samoriro. Diina kaen kolooro koriga 300 kilomi-
ita kawaa so kolooro. Kian.

15

Siwe gajoba 7 ano lombo kanjanawo 7.

¹ Kawaa gematanon siwe uutanon uun
angoletto somata mon kolooro iima kokaen
walingowe: Siwe gajoba 7 ii lombo kanjanawo
(plague) 7 men nangi. Ejemba singisonngogiaajon
Anutuwaa irina soono jen tegon irona meleeno
lombo kanjanawo qagianon uro mogi uutanon
olomooro qaagianon komuwaa. Kawaaajon qagia
lombo kanjanawo konoga 7 qagi.

² Ii iima iwoi bilibiliawo kowe kaana iibe gere
bolanawo melokanjin ero. Iikawaa kooronanon
Anutuwaa ejemba nangi injiibe. Yononon
haamo ama jennembawaa qaaya mende ten
koma unayaa waeya mende men qataa jangoya
selegianon mende analin angon koma laligogi.
Anutunon ii motomotoon kulele onono men
nangi. ³*Iikanon nama Anutuwaa gawon meme
eja Mooseswaa rii ano Lama meriaa rendun ii
kokaen qagi,

“Oo Pon Anutu ku-usun kuuyaa Toya, giinon
angoletto somasomata damuyawo amake-
jan.

Giinon kantria kantria ii kin pon ama onona
nanamemengaa kania ii dindina ano hona
toon kolooja. Kawaaajon Anutu qaita mon
koloon laligojan.

⁴*Oo Pon, goonon nanamemenga dindina ii

---

* **15:3:** Eks 15.1   * **15:4:** Jer 10.7; Ond 86.9

mono asuganonj asugiro mojonj.
 Kawaajonj kantri kuuya yonjononj kanj goo
 waega menj mepeseenj gomakeju.
 Giinonj geengodeenj toroya koloojanj. Kawaajonj
 ama morononj goojonj toroko mende
 monaga? Kuuya nonononj goo qabunaga
 menj seinj mepeseenjejonj.”

⁵ *Kawaa gematanonj uuj iwoi kokaenj iibe:
 Siwewaa mepemepesee jigowaa (tempel)
 naguyanonj tano iikawaa uutanonj Anutu
 danjunuyaa opo sel jigoyanonj nano iibe.
⁶ Mepemepesee jigo iikanonja Siwe gajoba
 7 lombo kanjanawo 7 menj nanjiti, iyonononj
 kamaanj asuganonj kagi. Malekugia tualalakota
 bilibiligiawo mougi opo jokanja mankiilaya
 goulyawo ii iinj kasa kaanja basamonjgianonj
 embaanj aonj nanji.

⁷ Yonjononj kagi benj jawinja 4 yonoononja
 monjonj goul qambi 7 onono Anutuwaa
 irinjonsoonjononj qambi ii qaa ootanonj kougi.
 Anutu irinja sooji, iinonj laligonj kouma laligoja
 ano tetegoya qaa laligonj ubaa. ⁸*Qambi ii onono
 Anutunonj asamararanja ano kuusunja qendeenonj
 iikawaajonj kaaso pumpunjonj mepemepesee
 jigo (tempel) saa qero monjonj Siwe jigo ii uu-
 uutaa so mende kolooro. Siwe gajoba 7 yonjononj
 wala qambigia maagi lombo kanjanawo 7 asuginj
 honawo koloowaati, iikawaa gematanonj saanonj
 mombo ubuya. Kianj.

---

* **15:5:** Eks 38.21   * **15:8:** Eks 40.34; 1 Kinj 8.10-11; 2 Hist
 5.13-14; Ais 6.4

16

Qambi 7 maagi Anutuwaa irinjonsoonjanon asugiro.

¹ Mepemepesee jigo (tempel) uutanonga qa somata mon asugiro Siwe gajoba 7 yonoojon qaa kokaen jen koto mo be, “Ono kema Anutuwaa irinjonsoonjanon qambi 7 qaa ootanon kouma eji, iikawaa hongia mono namonon maabu.”

² *Siwe gajoba mutuyanon mesaon kema qambiaa hona ii namonon maaro. Maaro wiji arokuukuuyawo siimbobologia tania soosooya ii qaa qootogo ejemba yonoo selegianon asugiro. Ejemba jen nembawaa mungen aasoya selegianon men unyaya waeya men mepeseegiti, mono iyonoo selegianon asugiro.

³ Gajoba woiya iinon mesaon kema qambiaa hona ii kowenon maaro. Maaro kowenon meleema sa kolooro. Mono eja qeqetaa saya kaana kolooro. Kaen kolooro kowe uutanon iwoi kuuya laaligogiawo laligojuti, ii kuuya komudaborogi.

⁴ *Siwe gajoba karonjanon qambiaa hona ii apu gowoya ano apu jaaya kanon maaro meleema sa koloon sokono. ⁵ Kaen kolooro Siwe gajoba apu galen komakeji, iinon qaa kokaen jero mo be, “Oo Anutu toroya, giinon qaa gosin kokaen jen tegona lombo koi asugijiwaajon dindina koloojan. Mono solana laligon kouma laligojan. ⁶ Yononon goonon ejemba soraaya ano gejatootoo ejemba unun laligogi sagianon maaro. Giinon

---

* **16:2:** Eks 9.10   * **16:4:** Eks 7.17-21; Ond 78.44

ii unjugitiwaa irona meleema sa onona negiti, ii mono sogianon ana qagianon uro. Kawaajon Anutu giinon dindinagadeen koloojan.”

⁷ Apu galen komakeji, iinon kaen jero qaa mon alatanonga kokaen karo mobe, “Qaa ii onanon! Oo Pon Anutu ku-usun kuuyaa Toya, giinon ejemba qaagia gosin dindinagadeen jen tegon onomakejan.”

⁸ Siwe gajoba 4:ya iikanon qambiaa hona ii ween jaayanon maaro iikanon ween esun muro geriawo toton koloon ejemba gere kaana onoro. ⁹ Ween jaaya geriawo iikanon onoro selegia delatiro. Anutunon lombo kanjanawo iikawaa Toya koloon ano qagianon uroti, ejembanon ii moma iikawaajon Anutuwaa qata jen qasuaan mun laligogi. Kaana laligogito, Anutu mepeseen qabunaya men seiwutiwaajon mono uugia mende meleengito, toroqen yangisen ama laligogi.

¹⁰ *Siwe gajoba 5:ya iikanon qambiaa hona ii jennembawaa jinkaron dunnon maaro. Iikanon maaro pangaman somatanon jennembawaa ometotonja (kingdom) ii sokoma pangaman mero. Pangaman mero ejemba iringia soono nese-langia jegianon kitogi riiro. ¹¹ Ejembanon siimbobolo ano wiji nombongiaa siimboboloya somata moma iikawaajon Siwewaa Anutuya ii jen qasuaan mun laligogi. Kaana laligogito, nanamemengia bologa ama men laligogiti, ii mende gosin mesaon uugia mende meleengi.

---

* **16:10:** Eks 10.21

12 *Siwe gajoba 6:ya iikanonj qambiaa hona ii apu somata qata Yufreitis kanonj maaro juguro. Weenj koukoutanonga kinj ponja ponja kawombaa-jonj moma jojorinj laligogiti, iyonononj apu juguro mombo mende papanogito, kotonj kawutiwaa kania kolooro. 13 Iikanonja uunj omejiilanj bologa karoonj tanigia tana kaanja ii injiibe jewenanj nemunja iliawo, jehnemba ano gejatootoo eja takap-olakaya yonoo qaa oogianonga kouma kamaagi. 14 Omejiilanj yonononj kamaanj kema angoletokania kania amakeju. Kaenj ama balonja balonja kuuya liligonj kinj pongia injiima Anutu tuarenjenj ambutiwaajonj uugia kuunj kokaenj jegi, “Mono mindirinj aonj Anutu ku-usunj kuuyaa Toyaa kambanjan somatanonj motoonj manja aowonja.”

15 *Jiisasnonj jeja, “Geja ambu! Niinonj mono yongoro meme kaanja olonj kamaña. Monnonj uugbiligbili laligowaati, iinonj mono simbawonawo kolooja. Bombolanj tondu kema karo gamuya iibubotiwaajonj sele esuya galenj komakeji, iinonj mono oyanboyanj koloowaa.”

16 *Ome welenqeque yonononj kinj ponja ponja ii kuunj unuama balonj korja qata Hibruu qaanonj Armagedon jejuti, iikanonj ajorooji injiibe. Kianj.

17 Siwe gajoba 7:na kanonj qambiaa hona ii kanakeewanj maaro. Maaro mepemepesee jigo (tempel) uuta jinkaronj dunanonga qa somata monj koloonj qaa kokaenj karo jero, “Ii maadaborogi asugidaboroja.” 18 *Kaenj

* 16:12: Ais 11.15 * 16:15: Mat 24.43-44; Luuk 12.39-40; Ais

3.3 * 16:16: 2 Kinj 23.29; Zek 12.11 * 16:18: Isa 8.5; 11.13, 19

jero iikanondeen oobili mero gunparandan gbingururun qama ero nan jeta buuratia mon mero. Iiw (Eewa) Adam yoroo kambanonga kanain namonon laligon kouniji, kambaan iikanon nan kaanja mon mende giiliaga. Iikawaa so tania soosooya giliro bologa totoon kolooro.

19 *Kaen asugiro siti somata Babilon iikanon juma bakaya karoon koloogi ano kantria kantria kuuya iyonoo sitigia ii kaanjadeen tiwilaan meleeno kemegi. Anutunon siti qabuayawo Babilon yonoo kilenagia mende duduun irongia meleema onono. Anutunon uugere ama irinjonsoonanon gambi saa qen raroti, ii mono maama onono qagianon uro wain apu kaanja negi. 20 *Kowenon wato kuuya egiti, ii mono kok koma musulungogi ano baanja baanja nangiti, ii mono kaanjadeen alin qaongi.

21 *Kaen asugiro kombo kota somata lombogia 45 kilogram iikanon sombinonga ejemba qagianon kamaaro. Lombo kanjanawo ii tania soosooya kolooro. Kon kota tanijaan iikaanja kanon kamaan unuro ejembanon iikawaajon Anutu jen qasuaan mugi. Kian.

17

Emba monjon jennembawaa qaganon raro iibe.

1 *Siwe gajoba 7 gambi 7 ii men nangiti, iyonoononga monjon kan qaa kokaen nijoro, "Gii mono niwo kana kema kana somata emba

---

* 16:19: Ais 51.17 * 16:20: Isa 6.14 * 16:21: Eks 9.23; Isa 11.19 * 17:1: Jer 51.13

qabuñayawo apu mamagaa qagianon raji, ii qendeema gomaña. Anutunon qaaya gosin irona meleeno qaganon uro laligoja. ² *Balombaa kin ponña ponña yononon iwo serowilin ama laligogi. Kanagesogianon namonon laligojuti, iyononon kaanagadeen emba iikawaa serowilinaajon ama uugia waaro uusooso koloogi. Wain apu neñ enkalolon koloonkejuti, mono iikawaa so kanain serowilin ama laligon kaamaa anji.”

³ *Kaen jero Unña Toroyanon nunuano umbeumbenanon qananon uro Siwe gajoba iikanon nuano balon qararankonkonon keube. Iikanon keuma emba mon jeñnemba oso popolan iwaa qaganon raro iibe. Jeñnembawaa selianon mepaqepae qa kania kania oogita saa qero wanña 7 ano ilia 10 kaen nano.

⁴ *Emba iikanon opo suru osoga nezongbala ano oso popolan ii mouma raro. Akadamuya goul, kowonjin honawo ano kasonon tosaanña kanon menjereñon aoro kaitanianon kokobilibiliawo kolooro. Borianon goul qambi men raroti, ii serowilin ama laligorotiwaa anjonjoraya arokuukuuyawonon saa qequetaga. ⁵ Emba iikawaa palapananon qata aasangoya ii kokaen oogita ero, “Babilon qabunanawo, namowaa kana somata ejemba ano anjonjora arokuukuuyawowaa nemungia.” ⁶ Qata kaen ero Anutuwaaja ejemba soraayanon Jiisaswaa kania nanon bon qen nama jen laligogiti, ii unun sagia neñ kawaañon unjonjan qen nano iibe. Ii iima

---

* **17:2:** Ais 23.17; Jer 51.7   * **17:3:** Ais 13.1   * **17:4:** Jer 51.7

aarun tililingowe.

⁷ Aarun tililingowe Siwe gajobanon qaa kokaen nijiro, “Gii mono nomaembaajon aarun tililingoan? Niinon saanon emba kokawaa kania aasangoya gisaamaṅa ano jeṅnemba waṅa 7 ano ilia 10 emba ii bosimakeji, iwaa kania aasangoya ii kaanagadeen gisaama jokoloon gomaṅa. ⁸ *Jaaga meleeno jeṅnemba iijanji, iinon wala laligoroto, kambaṅ kokaamba jaawo mende laligoja. Iinon omejiilan yonoo ron dusiita qaa iikanonṅa gbilin waabaato, Kraistnon hgoro gere sianon kemebaa. Anutunon Siwe namo mokoloon oronoti, kambaṅ iikanonṅa kanain namonon laligon kougi qagia laaligo kotigaa papianon mende oogita eji, ejemba iyononon mono jeṅnemba iima aaruwuya. Jaawo laligoroto, kambaṅ kokaamba jaawo mende laligoja ano kanagen mombo gbilin asugiwaati, iikawaajon mono aaruwuya.

⁹ “Anana qaa koi moma asariwombaajon monin momakootoya kokaen eja: Waṅa 7 ii embanon baṅa 7:baa qagianon raji, mono baṅa iikawaa sareya kolooja. ¹⁰ Waṅa 7 ii kaanagadeen kin pon 7 iyonoo kaisaregiaga kolooja. Yonoononṅa 5 komun kamaadaborogi 6:ya iinon laligon ejemba galen koma onomakeja. Konoga era asugiwaatiwaa so kolooja. Iinon asugiwaati, iikanon mono kambaṅ toroga kusun qaganon nambaatiwaa so koloowaa. ¹¹ Jeṅnemba laligoroto, kambaṅ kokaamba mende toroqen laligoji, iinon 7 yonoononṅa

---

* **17:8:** Dan 7.7; Ais 11.7; Ond 69.28

monj kolooja. Iinonj mombo gbilinj anjo kinj ponj jangoya 8 koloowaa. Kaenj koloowaato, Kraistnonj kondeema muro tiwilaan gere sianonj kemebaa.

¹²*“Ilia 10 injijani, ii kinj ponj 10 yonoo kaisaregia kolooja. Yonononj mende kanainj ejemba galenj koma onjomakejuto, Anutunonj kanagenj kusunj onono kinj ponj kaanja koloowuya. Kaenj koloonj jennembawo aua motoongowaa so ejemba galenj koma onoma laligowuya. ¹³ Kinj ponj 10 yonononj momo arenj motoonngo iikayadeenj otaanj jennemba nanjonj ku-usungia ii mugi laligowaa. ¹⁴ Esungia kaenj mindirinj Lama meria tuarenjenj ama manja aowuto, Lama merianonj mono haamo ama onono kamaawuya. Iinonj kinj yonoo Kingia ano eja ponj yonoo Ponjgia kolooja. Iinonj nonooma meweengonj nonono iwo pondan nama laligowonjati, nonononj mono motoonj haamo ama onoma otokorianj maabonja.”

¹⁵ Siwe gajobanonj qaaya kaenj jennj toroqenj kokaenj nijoro mobe, “Kana somata emba somatanonj apu mamagaa qagianonj raro injiidaborojani, apu ii ejemba kantria kantria yonoo kaisaregia kolooja. Yonononj tuungia ano bejsakonj isigiaa so leelee rama kenji selegia kania kania kolooro qaagia tania morota morota jenneju. ¹⁶ Jaaga meleeno ilia 10 injijani, iyonononj esungia jennembawo mindirinj kana somata emba ii kazi ama mugi kokaenj koloowaa: Yonononj ilawoilaya kuuya luluuma qegi kaapironja kolooro opo suruya kotogodaborogi bombolanj kolooro busuya nenj

---

* **17:12:** Dan 7.24

siita gerenon ang'i jedaborowaa.

¹⁷ “Kaen koloowaati, ii Anutunon kin pon yonoo uugia kuun sololon onono uumotoon ama mindirin ambuya. Anutuwaa momo arena kaen otaawuya. Kawaa so ku-usungia jennemba mugi ejemba galen koma onoma laligowaa. Kaana laligoro Anutuwaa qaayanon honawo koloowaati, kambaan iikanon tegowaa. ¹⁸ Emba raro iijani, ii siti qabunayawo toyanon balombaa kin ponja ponja galen koma onomakeji, mono kin iikawaa sareya kolooja.” Kian.

18

Babilon siti kondeengi gororongowaa.

¹ Kawaa gematanon Siwe gajoba mon ku-usuna uuta iibe Siwenonga asugin kamaaro asamarananon balon men asariro.

² *Kamaan kotakotagadeen silama kokaen qaro, “Babilon siti somata ii kondeengi. Ii onanon kondeengi gororongoro. Ejemba qaongi omejiilan kania kania yononondeen mono ajoroon mirigia iikanon meg'i iyonoo goman wana kolooro. Koonja koonja qizimizingiawo ano arokuukuugiawo yononondeen mono iikanon ajoroon haigia lan ama sosoo laligoju.

³ *“Anutunon ii kokaembaajon jero kondeengi: Kantri kuuya yononon emba iikawaa serowilinaajon ama uugia waaro enkalolon koloogi Anutuwaa irina soono. Irinonsoonja ii qagianon uro wain apu nenkejutiwaa tani

---

* **18:2:** Ais 13.21; 21.9; Jer 50.39; 51.8; Ais 14.8   * **18:3:** Ais 23.17; Jer 51.7

mogi. Namowaa kin poŋa poŋa yoŋonoŋ emba iikawo serowiliŋ nambonŋnambonŋ ama laligogi. Konkororo ejembanonŋ balonŋ so iikanonŋa kan esuhina akadamugiawo sewanŋa mewaatiwaajonŋ anŋi honombononŋa qaa horonŋ siiseweweya qaa laligoro. Iwaa mejuqejuyaajonŋ ama yoŋonoŋ qaqaabuŋayawo kindimbiri koloonŋ ejemba uuta koloogi.”

⁴ *Iikawaa gematanonŋ Siwenonŋga monŋonŋ qaa nijoro kokaenŋ mobe,

“Noo kanagesouruna, onŋo mono siti ii mesaonŋ seleenŋenŋ kamaawu.

Emba iikanonŋ singisonŋgo amakeji, iikanonŋ mono turuŋ onŋono iwo nama uugia tiloowubo.

Anutunonŋ ironŋa meleema onŋono lombo kanjanŋawo qagianonŋ ubaati, lombo iikaanŋa monŋonŋ mono onŋoanŋgiaa qagianonŋ uro kaanŋagadeenŋ siimbobolo mobubo. Kawaajonŋ yoŋowo mono mende mindirinŋ laligowu.

⁵ *Emba iikanonŋ singisonŋgoya ama menŋ qanonŋ qanonŋ ano uma sombinŋ oosirid-aboroja.

Kikekakasililinŋ ama laligogiti, Anutunonŋ ii mono anŋaa roromonŋgononŋ ama iikawaa-jonŋ mende duduuwaa.

⁶ *Nanamemenŋ doogoya tosia ama onŋoma laligogiti, onŋo mono iikawaa so meleema ama onŋombu. Bologa ama menŋ laligogiti,

* **18:4:** Ais 48.20; Jer 50.8; 51.6, 45

* **18:5:** Jen 18.20-21; Jer

51.9 * **18:6:** Ond 137.8; Jer 50.29

onjo mono iikawaa ironja somanja woiwaa so meleema onjongi qagianon ubaa.

Singisongowaa qambia newutiwaajon maama laligogiti, iyanjiaa qambi iikanonja mono somanj woiwaa so koson meleema wain apu kaamboga kotakota ii iyanjia maagi newuya.

7 *Emba iikanonj esuhina akadamuyawo honombononja qaa horonj qabunja uuta mokolonj siiseweweya qaa laligoro. Iikawaa ironja mono iyanjaa oolinonj ootinj gere ozozopananonj siimbobolo honombononja qaa ama mugi jinjenj qama wosobiri laligowaa. Iyanjaa uutanonj kokaenj romonjonj tondu jenkeja,

‘Niinonj kwiin emba pombaa jinjaronj dun rarayanonj rajenj. Malo mende koloojenj ano kambanj monjonj jinjenj mende qamaņa.’

8 Kaenj tondu jenkejiwaajonj ama Anutunonj ironja meleema muro kambanj motoongowaa uutanonj iwaa qaganonj ubaa.

Ponj Anutunonj qaaya gosinj jenj tegonj muroti, iwaa usujanonj mono uuta kolooja.

Kawaajonj lombo kanjanawo kania kania iikanonj mono uulanawo kokaenj koloonj mubaa:

Tinitosayanonj komugi jinjenj qama bodi raro iyanja gerenonj anji jewaa.”

9 *Gerenonj anji jero kaaso waabaati, kantria

---

* 18:7: Ais 47.7-9   * 18:9: Eze 26.16-17

kantria kuuya yonoo kin ponjianon ii iima ambureren men saabu. Kin pon yononon iwo serowilin ama laligogi. Esuhinaya akadamugiawo honombonona qaa iikawaa nen korisoroya iwo ama aisoon laligogiti, iyononon mono iwaajon ama jingen qabu. ¹⁰ Jingen qama oolinon ootigi gere ozozopananon siimbobolo honombonona qaa mobaati, iikawaajon mono riimburatin korikori nama kokaen saama jewu, “Oo Babilon siti qabunayawo, lombo qagianon urotiwaajon mono ‘Yei! Yei!’ jen saajon. Oo siti ku-usungia somata, Siwe Toyanon irona meleema onono uulanawo aua motoongowaa uutanon qagianon uro siimbobolo somata moju. ‘Yei! Yei!’ jen saajon!”

¹¹ *Kantria kantria yonoo konkororo ejemba yononon kaanagadeen ambureren ambuya. Monjon toroqen yonoo hinagia sewana mende menkebaatiwaajon mono jingen qama saabuya.

¹² *Akadamugia goul, silwa, kowonjin honawo ano soron kota ii Babilon yononon me tosianon mende sewana mewuya. Opogia tualalakota, osoga nezongbala, oso popolan ano opo qata silk ii mende sewana mewuya. Gere awaa soro kania kania iikawaa batugia ano borosowogia kania kania ii mende toroqen sewana mewuya. Akadamugia elefant siitanon memeta, ii een ewuya. Nembanene dun iwoigia gere sewangia somata juju, qonqon, muzi, nanjin ano yoware kanon memeta, ii een ewuya. Borosowo aen goota brons ano aen injananon memeta ano jamo qata maabol kanon memeta ii mono een

* **18:11:** Eze 27.31, 36   * **18:12:** Eze 27.12, 13, 22

ewuya.

¹³ Babilon yoŋonoŋ sostoni (sinamon) ano dane tosaana ii mende sewana mewuya. Selewaa sanda qata mor, jiniŋ sambori ano selewaa unkoowa tosia ii mende sewana mewuya. Marae, bera, jiniŋ ano moroŋa koloowaatiwaa iwoi tosaana ii mende sewana mewuya. Kaanagadeen wain apu, oil gerewaa oilya, wiit kota ano flaua neneya ii mende sewana mewuya. Bulmakao, lama, hoos ano hoos kare ii mende sewana mewuya. Wala welenqege ejemba sewangia meŋ gawonoŋ oŋoŋgi sele busu me uuroromongogianoŋ bolin tiwilaaro. Kaen mende toroŋen amakebuya.

¹⁴ Konkororo ejemba yoŋonoŋ Babilon emba iikawaajoŋ kokaen jewuya, “Gere hona nemambaa siin moma laligonati, ii mono qaŋgi een laligojan. Toomoriaŋga ano esuhinaga akadamu-giawo ii mono korebore gomesaŋ aligi totomiŋ laligojan. Ii mono kambaŋ moŋgeŋ mombo mokoloowagatiwaa so qaago.” ¹⁵ *Konkororo ejemba esuhinagia kaen kaen sewana mewuti-waajoŋ ama siti iikanona moneŋ goul (maa suaŋ) horoŋ qabuŋagiawo koloogi. Yoŋonoŋ korikori nanŋi tosianoŋ oolinon ootigi gere ozozopaŋanoŋ siimbobolo honombonoŋa qaa moroti, iikawaajoŋ mono aaruŋ saama jinŋen qabuya.

¹⁶ Jinŋen qama kokaen jewuya, “Oo siti somata, lombo qagianon urotiwaajoŋ mono ‘Yei! Yei!’ qama jinŋen qajoŋ. Yoŋonoŋ opogia tu-alalakota, osoga nezongbala ano oso popolan ii

---

* **18:15:** Eze 27.31, 36

mougi. Akadamugia goul, kowonjin honawo ano kasasonon tosonianon menjerenon aogi tanigianon kokobilibiliawo kolooro. ¹⁷ *Kaen angito, esuhinagia kaanja hononja qaa ii mono uulanawo aua motoongowaa uutanon tiwilaan alin qaonji.” Kaen jegi.

Wango kapten kuuya ano ejemba wangonon kema kankejuti, iyononon kaanjadeen kuuya Babilon siti oogita jero kaasoya ii korikori nama iibuya. Kaanagadeen wango ejemba opo sel mororonogogi haamonon nangoro kemakejuti ano kowenon gawon tosaanja men laaligogia nanjonkejuti, iyononon mono korebore ii korikori nama iibuya. ¹⁸ *Emba somata qabunayawo angii jero gere bolanja kaasoya waabaati, ii korikori nama iima amburerej ama kokaen jewuya, “Siti qabunayawo kokawaa alia mono kambañ monon mende ero.”

¹⁹ *Kaen jen sububun orasin too arin qama jinjen qama oron saama kokaen jegi, “Oo siti somata, aua motoongowaa uutanon iwoiya kuuya mono tiwilaan alin qaono. Ejemba wangogiawo kuuya kowenon kema kan esuhinagia sewanja mewutiwaajon ama iikanonja monej goul (maa suanj) seiseiya horogi siti iikanon qabunayawo kolooro. Lombo qagianon ujiwaajon mono ‘Yei! Yei!’ jen saajon.” Kaen jegi.

²⁰ *Yononon nanamemen doogoya tosaanja ama onoma laligogiti, Anutunon mono iikawaa qaaya

---

* **18:17:** Ais 23.14; Eze 27.26-30   * **18:18:** Eze 27.32   * **18:19:** Eze 27.30-34   * **18:20:** Dut 32.43; Jer 51.48

jen tegon irona meleeno qagianon uro siim-bobolo somata momakeju. Kawaajon Siwe gomanon laligojuti, onjo mono iwaajon ama otokorian maabu. Anutuwaa ejemba soraaya, aposoluruta ano gejatootoo ejemba onjo mono aisoon rendun horon laligowu.

21 *Kawaa gematanon Siwe gajoba esuna uuta monjon kan jamo somata qatawo men waama kowenon giliro kemero kokaen jero, "Anutunon siti somata qabunayawo ii mono kokawaa so geriawo kondeema meleenji kemen qaondaborowaa. Qaondabororo kanagen kaban monjon mende mokoloowutiwaa so koloowaa.

22 **Onjo siti iikanon koman koma gita kulele qen awelo romon uun rii qama oron laligogiti, iikawaa otona mono kaban monjon mombo mende mobuya. Babilon onoonon ejemba momo gawongia kania kania men laligogiti, ii mono tegoro. Dokta didiman, qaqazu klaak ano kaana ii iikanon mombo mende toton mokolon onombuya. Wiit dumun kota kowonjin woiwaa batugaranon mejejaagi (mill) otona kolooroti, iikawaa isinononon mono qaono sitinon mono goron qen ewaa.

23 "Wala sitigiaa miria kuuya ii kiwagiawo asarigito, asasaga iikanon mono bogoro pangaman ewaa. Ejawaa gemaugianon embawaa mata sewana bao angon borun jegi embawaa saktiurutanon otokorian maama nen qaa gon ama korisoro ama laligogiti, otokorian iikaana otona

---

* **18:21:** Jer 51.63-64; Eze 26.21

* **18:22:** Eze 26.13; Ais 24.8

* **18:22:** Jer 7.34; 25.10

ii mono mombo mobutiwaa so qaago. Babilon oŋoo koŋkororo ejemba ii kantria kantria kanonj moma oŋonji qabuŋagiawo koloonj laligogi. Yoŋoononj suuqan̄goronj hamoqeqe ejemba ii balonj so ejemba uugia menj soogi jinjaunj ama laligogi.” Siwe gajobanonj kaenj jero.

²⁴ *Babilon ii kokaembaajonj tiwilaaro: Gejatootoo ejemba ano Anutuwaa ejemba soraaya ii mono yoŋoo batugianonj tondu tanjala ama uŋugi komugi sagianonj kamaaro. Yoŋoononj sa ano balononj ejemba tosaanja uŋugi komugiti, kuuya iyoŋoo sagiaa ironjanonj mono yoŋoo qagianonj uro laligogi. Kaniagia kaanja mokologgi ero. Kian

19

Siwe yoŋononj Babilon kemerotiwaaajonj Anutu mepeseegi.

¹ Kawaa gematanonj Siwenonja qaa monj mobe tuunj somata yoŋononj kotakotagadeen rendunj rii qajuti, mono iikawaa tanitani kolooro kokaenj jegi, “Anutu mepeseenonj haleluya! Anutunonj hamo nununj nunuano iwaa bunja koloojonj. Anutunananonj ku-usunj Toya kolooro mepeseen munin qabuŋayawo kolooja. ² *Anutunonj mono qaa honja so ejemba qaagia gosinj dindinagadeen jenj tegonj nonomakeja. Kana somata emba serowilinj ama iikaanja kanonj ejemba balonj so menj bolin oŋoma laligoroti, Anutunonj mono iwaa qaaya gosin jenj tegoro. Emba iikanonj Anutuwaa gawonj meme ejemba unjuro sagianonj kamaaroti,

---

* **18:24:** Jer 51.49   * **19:2:** Dut 32.43; 2 Kinj 9.7

iikawaa irona mono meleema muro qaganon uro siimbobolo moma laligoja. Kawaajon Anutu mepeseen mujon.”

³*Kaen jen mombo qama kokaen jegi, “Emba ii анги jero kaasoyanon mono kamban so tete-goya qaa waama umakebaa. Kawaajon Anutu mepeseen munkejon, haleluya!” ⁴Kaen qama jegi Anutuwaa jotamemeya waja 24 ano ben jawina 4 yononon mono usugon simin kuma Anutu, jinkaron dunanon rajiwaa waeya men mepeseen kokaen qagi, “Qaa ii onanon, haleluya!”

Lama meriaa maran lomban

⁵*Kaen qagi jinkaron dunongga qaa mon kokaen kolooro, “Anutuwaa gawon meme ejemba somata melaa jeta uuguwombotiwaajon keegia momakejuti, ono mono korebore Anutunana mepeseen laligowu.”

⁶*Qaa ii kolooro qaa mon mobeti, ii kokawaa tanitani: Tuun somata yononon rii qama qa qamakejuti ano apu sianon tongbama nano otona koloonkeji ano pilisik qendan somatanon qaro gbinqururun koloonkeji, qaa ii mono iikawaa tanitani kaana kolooro kokaen jegi, “Pon Anutunana, ku-usun kuuyaa Toyanon mono kanain goman so galej koma onoma kin Pongiaga koloon laligowaa. Kawaajon Anutu mepeseenjon, haleluya!” ⁷Lama meriaa emba bunayanon mono marambaa moma iyanon mozozongon jojorin aoro afaangoro emba memewaa kambananon mono kan kuuro laligojon. Kawaajon anana mono

* **19:3:** Ais 34.10   * **19:5:** Ond 115.13   * **19:6:** Eze 1.24; Ond 93.1; 97.1; 99.1

otokorian maama aisoon Anutu mepeseen munin qabuñayanon seinkebaa. ⁸ Anutunon maleku tualalakota asamararañawo ii onono mougi.” (Maleku tualalakota ii ejemba soraaya yonoo nanamemen solañaa kaisareya, mono iikanon mouma aogi.)

⁹ *Tuun somataa tanitani kaen gama jegi Siwe gajoba gambiawo iikanon mono toroqen kokaen nijoro mobe, “Qaa koi mono oowa: Anutunon ejemba onoono Lama meriaa marañ (emba memewaa) lombanon koubuti, iyononon mono simbawonawo kolooju.” Kaen jen mombo toroqen kokaen nijoro, “Qaa ii mono Anutuwaaw qaa hona toon kolooja.”

¹⁰ Siwe gajobanon kaen nijoro niinon iikanondeen iwaa waeya men mepeseen mumambaajon moma iwaa kanianon simin kuma usugoweto, iinon kokaen nijoro, “Ae! Kaen mende amba. Gii ano goo uumeleen alauruganon Jiisaswaa kania nanon jen laligogi welen qen onomakejon, niinon iyonoononga mon koloojen. Jiisasnon Buña qaa hona inisaanoti, iikawaa esunanon mono gejatootoo ejemba inaan onono Uña Toroyaa qaaya moma jen seigi. Kawaaajon mono Anutuwaajon usugon waeya men mepeseen laligowa.” Kian.

Kraistnon manjaqeqe tuunuruta yonowo manja aowombaajon kenji.

¹¹ *Niinon Siwe aantano hoos taanja mon iibe karo. Qaganon raro karoti, iwaa qata ii Pondan Nanan (Kawali) ano Eja Honabonja. Qata kaen

---

* **19:9:** Mat 22.2-3   * **19:11:** Eze 1.1; Ond 96.13; Ais 11.4

qamakejuti, iinon qaa dindiŋa otaan qaa gosin jeŋ tegon iikawaa so manja qeŋkeja. ¹² *Jaayanon gere bolan kaanŋa jero waŋanon ila wage mamaga konŋi qata asuganon oo-ooyaga karo. Qata iyanodeen mojato, mononon mon ii mende moja. ¹³ Malekuya sanon qeeqeesaaya ii mouma karo. Qata qamakejuti, ii Anutuwaanon qaa.

¹⁴ Ii otaan kagiti, ii Siwe gomambaa manjaqeqe eja tuuŋa tuuŋa. Yoŋonon hoosgia taanŋa unuama qagianon rama malekugia tualalakota soraaya mouma kagi. ¹⁵ *Kawaligiaa buutanonŋa manjawaa soo somata (bainat) jeta sulutuk aanawo mononon karo. Ii kantria kantria unun haamo ama onombaatiwaajon ama karo. Iinon galenkonkombaa aen gbaruyanon kantri so qindingon galen koma onoma laligowaa. Iinon Anutu ku-usun kuuyaa Toyaa wain juuya somata rijijaawaa. Wain juu ii Anutuwaan irinonsoonŋa uuduuduuyawowaa kaisareya kolooja.* ¹⁶ Malekuyanon qata mon oogita marononon kokaen nano, “Kin yoŋoo Kingia ano eja pon yoŋoo Ponŋia.” Kian.

¹⁷ *Kawaa gematanon Siwe gajoba mon iibe ween jaayanon nano. Eukanon nama kotakota

---

* **19:12:** Dan 10.6 * **19:15:** Ond 2.9; Ais 63.3; Joel 3.13;

Ais 14.20 * **19:15:** Wain kasawaa honŋa osoga (greip) kawaa kanŋenŋa ii juu somatanon ama rijijaagi qisigoro apuyanon dutaa ootanon lalanon kemero baket anŋi kawaa uutanon kemenkeja. Anana uunana mende meleenin Anutuwaan irinŋa toroŋen soono Jiisanon iikawaa siimboboloya moma irinonsoonŋa rijijaaro kemero Anutuwaan uutanon olomooro luae koloowaa. * **19:17:** Eze 39.17-20

qama koonḡa koonḡa sombin biiwia koton kanakeewan elelaon kemakejuti, mono kuuya ii onḡooma kokaen jero, “Onḡo mono kawu-u! Anutunon jejelomban somata mozozonḡoroti, mono iikanon ajoroowu. ¹⁸ Kan ajoron kin pon, kawali galen ano manjaqeqe eja yonḡoo busugia newu. Hoos ano hoos qagianon ramakejuti, mono iyonḡoo busugia newu. Ejemba kuuya yonḡoo busugia mono kan newu. Ejemba uuta kamaanqeqeta, iyanḡiaa gawonḡia menḡejuti ano togiaa welenḡia een qenḡejuti, mono kuuya iyonḡoo busugia newu.”

¹⁹ Kawaa gematanon jenḡemba ano balonḡa balonḡa yonḡoo kin ponḡia iyonḡonon mono manjaqeqe tuunḡia unuama kan ajoroogi inḡibe. Monḡon hoos qaganon rama manjaqeqe tuunḡa yonḡowo nanoti, mono ii tuarenḡen ama onḡoma manja aowombaajon ajoroogi inḡibe.

²⁰ *Agi jenḡemba men somonḡogi. Gejatootoo eja takapolakaya jenḡembawaa jeta men anḡoleto ama laligoroti, ii kaanḡagadeen jenḡembawo men somonḡogi. Gejatootoo eja takapolakayanon anḡoleto ama iikanon ejemba tosaanḡa koi kaanḡa ii tiligon onḡono jinḡaun ama laligogi: Ejemba jenḡembawaa aasoya men anḡalin anḡon kongiti ano tosianon unḡayaa waeya men mepeseen laligogiti, ii mono tiligon onḡoma laligoro. Oroma somonḡon ḡbiligbili hagon oronḡi ron salfa jamowaa gere bolananon jen gogorin qenḡeji, mono iikawaa sianon kemeri. ²¹ Kemeri hoos qaganon rarotiwaa buutanonḡa manjawaa soo

---

* **19:20:** Ais 13.1-18

somata (bainat) karoti, iikanonj mono kinj ponj ano manjaqeqe eja kuuya ii unjuro komugi. Komugi koonj kuuya yonononj kouma busugia uunj nenj nenj timbiringogi. Kianj.

20

Satan somonjogi gbani 1,000:baa so kapuare mirinonj raro.

¹ Kawaa gematanonj Siwe gajoba monj iibe Siwenonjga kamaaro. Iinonj omejiilanj yonoo ronj dusiita qaa iikawaa kii meria ano gbado somata monj ii borianonj menj kamaaro. ²*Gajoba iikanonj kamaanj jewanaj nemunja iliawo (dragon) ii menj gbani 1,000 rabaatiwaajonj somonjgoro. Jewenanaj nemunja ii monowaa monoyanongga mokolej koloonj laligonj kouro. Qata monj ii Kilenjaa Toya ano Satan. ³ Gbani 1,000:baa uutanonj toroqenj ejemba kantri so kuunj gomanj so jinjaunj menj ambutiwaajonj tiligonj onjombabotiwaajonj somonjgoro. Somonjonj giliro omejiilanj yonoo ronj dusiita qaa iikanonj kemero ununja koma sapo ama munjenj aasononj (siil) qokotaan kii nemunja kuno kemero uutanonj raro. Kaanja raro Siwe gajobanonj kokaenj jero, “Gbani 1,000 tegoro iikawaa gematanonj Anutunonj jero mombo isanji kambanj toroga gawonja menj laligowaa.” Kaen jero.

⁴*Kawaa gematanonj jinjkaronj dunja dunja iibe. Anutunonj tosaanja ku-usunj onono ejemba qaa-gia jenj tegowuti, iyonononj mono dunja dunja

---

* 20:2: Jen 3.1   * 20:4: Dan 7.9, 22

kanon kamaan rahi. Kaanagadeen ejemba Jiisas-waa kania nanjon jegitiwaajon ama Anutuwaa Buna qaawaajon ama arogi kotogi komugiti, mono iyonoo kokoosogia injibe. Kaanagadeen ejemba jenemba ano iwaa unyaa waeya mende men mepeseegiti ano iwaa aasoya ii wambu-soonjianon me borogianon mende men analin anjon kongiti, mono iyonoo kokoosogia injibe. Kokoosogia ii injibe mono gbilin waagi. Waama Kraistwo gbani 1,000:baa so iwoi kuuya galen koma laligogi.

⁵ Komugiti, iyonoononga tosonian koomunonga waawaa mutuya iikawaa kambananon mende gbiligi. Qaagoto, gbani 1,000 ii mambongi tegoro iikawaa gematanon mono gbilin waabuya.

⁶ Daen yononon koomunonga waawaa mutuyaa kambananon gbiliwuti, iyononon mono simbanonawo ano toroya soraaya kolooju. Kamban iikanon gbilingo mono indina woi mende komuwu. Koomu woiyaa ku-usunanon mono yonoo qagianon mende uro koomu kotiga komuwombaaajon amamaawuya. Yononon mono Anutu ano Kraist yoroo jigo gawon galenurugara koloowuya. Ii ano Kraistwo gbani 1,000 ii iwoi kuuya galen koma laligon ubuya. Kian.

Anutunon Satambaa qaaya jen tegoro kamaawaa.

⁷ Gbani 1,000 ii tegoro Satan kapuare mirinonga (kapuwareyanonga) isangi kamaawaa. ⁸ *Kamaan kema ejemba kantri so tiligon onomambaaajon balon so liligowaa.

* 20:8: Eze 7.2; 38.2, 9, 15

Balon goraaya leelee eu emu kema kan (uugia mongosoon) sisau ama onoma kantri qagara Goog ano Maagog ii kaanjadeen sokoma kembaa. Anutu tuarenjen ama manja qewutiwaajon kuun onono ajoroogi jangogianon kowewaa sakasimbaa so koloowaa. ⁹ Ajoroon kan koton Israel goman sokondaboron kema Anutuwaanon kanageso yonoo sopagia ano Anutuwaa wombo sitia (Jerusalem) ii liligon rabuya. Kaen rabuyato, Anutunon gere bolan ano siwenonga kamaan jen koton onondaborowaa.

¹⁰ Jen koton onondabororo Kilenaa Toya tiligon onono jinjaun angiti, gajoba yononon ii hagon mugi ron salfa jamowaa gere bolananon jen gogorinlao qen namakeji, mono iikawaa sianon kemero. Wala jen nempa ano gejatootoo eja takapolakaya kaanagadeen hagon orongi iikanon kemej laligojao. Iikanon asaga gomantiina qanjonon onootigi tetegoya qaa siimbobolo honombononga mende moma laligon ubuya. Kian.

Anutunon ejemba komugiti, iyonoo qaagia jen tegowaa.

¹¹ *Kawaa gematanon jinjkaron dun somata taana ano iikanon raji, ii iibe. Iibe siwe namonon iwaa jaasewanongan qaoma kemaliri. Kemalirj mombo iriibonatiwaa so mende kolori. ¹² Kemaliri ejemba koomuya uuta ano kamaanqeqeta injiibe jinjkaron dun batanon nanji Anutunon buk papiaya papiaya kotuno. Papiya alia mon qata laaligo kotigaa qa arej buk ii kaanagadeen kotuno. Kotuma ejemba koomuya

---

* **20:11:** Dan 7.9-10

yoŋoo qaagia gosiro nanamemenɣiaa sunduya buk papianon̄ oogita eji, iinon̄ mono iikawaa so weenon̄ ejemba jen̄ tegon̄ on̄ono.

¹³ Kowenon̄ komuŋ kemeŋ laligogiti, ii kowe Toyanon̄ meleema on̄ono Anutuwaa jaanon̄ kougi. Koomuwaa kondomondoo Toyaa boronon̄ laligogiti, ii Toya iikanon̄ meleema on̄ono. Komuŋ koomu gomanon̄ kemeŋ laligogiti, ii iikawaa Toyanon̄ meleema on̄ono Anutuwaa jaanon̄ kougi. Kaen̄ kouma asugigi Anutunon̄ qaagia motomotoon̄ gosin̄ nanamemenɣiaa so jen̄ tegon̄ on̄ono. ¹⁴ Jen̄ tegon̄ on̄ono koomuwaa kondomondoo Toya ano koomu gomaŋ Toya ii hagon̄ oron̄gi ron̄ gere bolan̄ jen̄ gogorin̄lao qeŋ namakeji, mono iikawaa sianon̄ kemeri. Gere sia iikanon̄ kemegiti, iikanon̄ mono koomu indin̄a woi kolooja.

¹⁵ Anutunon̄ mombaa qata laaligo kotigaa qa areŋ buknon̄ mende oogita ero mokoloroti, ii mono hagon̄ muro ron̄ gere bolan̄ jen̄ gogorin̄ qeŋ namakeji, iikawaa sianon̄ kemero. Kian̄.

21

Siwe dologa ano namo dologa iriibe.

¹ *Siwe namo mutuya yoronon̄ kaen̄ qaoma aliri kowenon̄ kaan̄agadeen̄ mende toroqen̄ ero. Iikawaa gematanon̄ Siwe ano namo dologa iriibe.

² *Jerusalem don̄goga, siti toroya ii Siwenon̄ Anutuwaa gomanon̄ga kamaaro iibe. Siti ii meagodaborogi iimasin̄siin̄awo kokaen̄ kolooro:

---

* **21:1:** Ais 65.17; 66.22; 2 Piito 3.13   * **21:2:** Ais 52.1; 61.10; Ais 3.12

Emba marambaajon maleku iimasiinšiiŋawo mouma mugi eja buŋayawo aitonŋowaatiwaajon menjerenŋon aon jojorin akadamyawo nanji, siti kanon mono iikawaa so kolooro iibe. ³ *Ii iima nama jinŋaron duŋnonga qaa mon kolooro mobe kotakota qama kokaen nijoro, “Iiba, Anutuwaa mirinon mono ejemba batugianon kamaan eja. Anutunon batugianon laligoro iwo laligogi aŋo ben Anutugia koloon yonowo laligon ubaa. ⁴ *Yonowo laligon jaungia kuuya kotodaborowaa. Iwoi kuuya wala eroti, iikanon mono qaondabororo. Kawaaajon mombo mende komugi jinŋen mende qabuya ano toroŋen siimbobolo mon mende mobuya. Iwoi mombaajon mende amamaan saabuya.”

⁵ Jinŋaron duŋanon raji, iinon kokaen nijoro, “Moba, niinon jewe ilawoila kuuya mono kolonaniro gbilia koloowaa.” Kaen nijon jero, “Qaa ii hona toonŋa uuwoiya qaa, iikawaajon ii mono papianon oowa.” ⁶ *Toroŋen kokaen nijoro, “Ii jeŋ kotowe koloodaboroja. Niinon waladeen laligon (iwoi kuuya mokoloon kanagen jewe qaono) konogaga laligon uma laligomanŋa. Kawaa so niinon tere nemuŋa mutuya A ano tere nemuŋa tetegoya Z kolooŋen. Monon apuwaajon moji, niinon mono laaligo kotigaa apu jaayanonŋa apu ii kalen mube iikanonŋa sewanŋa qaa koson neŋ laligowaa. ⁷ *Monon lombo kuuya uugun haamo ambaati, niinon mono iwaa Anutuya koloon iwoi kuuya ii mube iwaa buŋa

* **21:3:** Eze 37.27; Lew 26.11, 12   * **21:4:** Ais 25.8; 35.10; 65.19

* **21:6:** Ais 55.1   * **21:7:** 2 Sml 7.14; Ond 89.26-27

kolooro noo meraborana koloon qana bosima laligowaa.

8 “Kaen laligowuyato, tosonian ejemba jaagianon jirinjin ama bon mende nama momalaarigia mesaogi uugianon tilooji, iyonoo mirigianon mono ron salfa jamowaa gere* bolananon gogorinlao jen namakeji, iikanon ewuya. Yonoonon toroqen ejemba koi kaana yononon kaanagadeen iikanon kemej laligowuya: Ejemba unugi komugi serowilin owen hamoqeqe ama tando lopion waegia men mepeseen qaa qolonmolongoya jenkejuti, niinon mono ii hagon onombe sia iikanon kemej laligowuya. Ii koomu indina woi koloowaa.” Jinkaron dunanonqa qaa kaen karo mobe. Kian.

Jerusalem siti dologa ii qaita mon.

9 Lombo kanjanawo konoga 7 kanon qambi 7 saa qegi Siwe gajoba 7 yononon ii men nangiti, iyonoononqa mononon kan kokaen nijoro, “Mono kana emba Lama meriaa emba bunja koloomambaajon anji, ii qendeema gomanja.”

10 *Kaen nijoro Unja Toroyanon nono umbeumbejanon qananon uro Siwe gajoba iikanon nuano baana koriga qabunayawo mononon uri. Iikanon uma siti toroya Jerusalem Siwenon Anutuwaa gomanonqa kamaaroti, ii qendeema nono kokaen iibe:

---

* **21:8:** Salfa jamowaa geria ii kojuwaa jamoyanon jen gogorin qen jenkejiwaa so kolooja. * **21:10:** Eze 40.2

11 Anutuwaa asamararaṅa iikanonḡ asariro kokobilibilianonḡ goul ano kowonjinḡ honḡawo sewanḡia uuta iikawaa tani kolooro. Kowonjinḡ honḡawo qata jaspera ii kaaro jokraṅa jokraṅa kokobilibiligiawo meleema asarinḡkejuti, mono iikawaa so tualalakota ero. 12 *Kiropoya uuta ii akadamuyawo. Kiropoyaa naguya 12 nanḡi kosogianonḡ Siwe gajoba 12 sokoma nanḡi. Israel kanagesowaa tuunḡ 12 yonḡoo qagia ii nagu iikawaa selegianonḡ oogita nano. 13 Nagu 12 ii leelee eu emu kokaenḡ nanḡi: Weenḡ koukoutanonḡ karonḡ, kemekemetanonḡ karonḡ, Noot waagenḡ karonḡ ano Saut waagenḡ karonḡ. 14 Siti kiropo ii kowonjinḡ tando damuyawo 12 iikayonḡoo qaganonḡ meḡi nano. Lama meriaa aposoluruta 12 yonḡoo qagia 12 ii tando 12 iikanonḡ oogita nano.

15 *Siwe gajoba niwo qaa jeroti, iinonḡ siti, iikawaa kiropoya ano naguya 12 iyonḡoo sogia keda ama momambaajonḡ jojorinḡ goul kedaya (rula mesa) meḡi nano. 16 Siti ii arenḡonḡ meḡi wanḡonḡa 4 kolooro. Leelee eu emu korigaya ii ororonḡ. Koriga motomotoonḡ ii goul kedaya iikanonḡ kedaya ama 2,400 kilomiita kawaa so mokolooro ero.† Aaregenḡa ii kaanḡagadeenḡ ororonḡ ero. 17 Siwe gajobanonḡ kaanḡagadeenḡ siti kiropoya ii balonḡ ejawaa kedanonḡ so ama 60 miita mokolooro ero.

18 *Siti kiropoya ii kowonjinḡ honḡawo qata jaspera kanonḡ memetaga. Siti anḡo ii goul toononḡ meḡi asamararaṅanonḡ mono kaaro taanḡaa so

* 21:12: Eze 48.30-35 * 21:15: Eze 40.3 † 21:16: Tuunḡ 12 motomotoonḡ iikawaajonḡa 200 kilomiita. * 21:18: Ais 54.11-12

asasagawo asariro. ¹⁹ Siti kiropoyaa tandoya ii kowonjin sewanja uuta kania kania kanon menjerenjon megi akadamugiawo kokaen koloogi injiibe: Tando mutuya ii kowonjin honawo qata jaspamundaya injana tanitani. Tando woiya ii kowonjin asonja qata safaia, karonja ii kowonjin tonjon-tonjon qata ageit. Tando 4:ya ii kowonjin tonjon qata emerald.

²⁰ Tando 5:ya ii kowonjin nejon-balaya qata sardoniks. Tando 6:ya ii kowonjin osoga qata karnilian, 7:na ii kowonjin qata krisolait (kwortz), mundaya goul kaaro kaanja. Tandoya 8:ya ii kowonjin ason-asonja qata beril, 9:na ii kowonjin goota qata topaz. Tando 10:na ii kowonjin qata kalsedoni (krisopreis) mundaya tootooyawo, 11:na ii kowonjin gogookota qata jeisint (torkwois). Tando 12:ya ii kowonjin osoga nezongbala qata ametist. ²¹ Siti kiropo nagu 12 ii soron kota damuyawo 12 iikanon memetaga. Nagu motomotoon ii soron kota motomotoon kanon orasin memetaga. Sitinon kana eji, ii goul toononga megi kaaro taanja kaanja asariro.

²² Siti kuuya yononon Pon Anutu ku-usun kuuyaa Toya ano Lama meria tororo iriima uugia meleema waegara menj mepeseenjeju. Kawaa-jon jiwowon jigo (tempel) mombaajon mende amamaanjeju. Jigo ii mende iibe.

²³ *Anutuwaa asamararanon siti menj asarin onono Lama merianon kiwagia kolooja. Kawaa-jon ween koj asariwaotiwaajon mende amamaanjeju. ²⁴ *Iinon kiwagia kolooro kantria

---

* **21:23:** Ais 60.19-20   * **21:24:** Ais 60.3

kantria yononon iwaa asasaganon kema kan laligowuya. Namowaa kin ponja ponja yononon bunagia akadamugiawo ii men kan siti iikanon ambuya. ²⁵ *Siti pangamana qaa, iikawaajon kiropo naguya ii kaman monon mende kombuto, suulan tama nambaa.

²⁶ Kantria kantria yononon uugia meleema akadamugiaa bunagiaajon awelegon qabunagiawo koloon laligogiti, ii men kan siti iikanon ambuya. ²⁷ *Ejemba qagia laaligo kotigaa qa arej buknon oogita eji, iyononondeen mono siti iikanon ubuya. Lama merianon qa arej buk ii galen komakeja. Monon uuta tilooji me anjonjora imbilolonawo ama qaa qolonmolongoya jenkeji, iinon mono iikanon umambaajon amamaawaa. Kian.

22

Laaligo kotigaa apu gowoya iibe.

¹ *Kawaa gematanon Siwe gajoba iikanon laaligo kotigaa apu jaaya qendeema nono Anutu ano Lama meria yoroo jinjonon dunjonon ujonon kan apu gowoya kolooro. Kawaa apuya ii kaaro jokanjan kokobilibiligiawo meleema asarinkejuti, mono iikawaa so tualalakota kolooro. ² *Apu gowoya iikanon sitiwaa kana somatanon kamaan biiwia metetereen koton karo. Apu gowoyaa goraayanon leele kanon laaligo kotigaa gereya

---

* **21:25:** Ais 60.11   * **21:27:** Ais 52.1; Eze 44.9   * **22:1:** Eze 47.1; Zek 14.8   * **22:2:** Jen 2.9; Eze 47.12

ii nano. Gere iikawaa honʻanonʻ mono gbani so somanʻa 12, ii koinʻ motomotoombaa uutanonʻ koloonʻkeju. Gere iikawaa senʻanonʻ mono kantria kantria ejembanonʻ qeeanʻgo mokoloowutiwaajonʻ ama nanju.

³ *Monʻonʻ monʻ mende toroqenʻ alia seigonʻ qasuaawaa. Anutu ano Lama meria yoroo jinʻkaronʻ dunʻgaranonʻ mono siti iikanonʻ ero Lama meriaa gawonʻ meme ejembaurutanonʻ welenʻ qenʻ munʻkeju. ⁴ Welenʻ qenʻ munʻ jaasewanʻa iima Anutuwaa qata wambusoonʻgianonʻ menʻ mokotaagi ewaa.

⁵ *Gomanʻ mende toroqenʻ tiwaa. Ponʻ Anutunonʻ menʻ asarinʻ onʻomakejiwaajonʻ kiwa asasagaajonʻ me weenʻ asasagaajonʻ mende amamaawuya. Kaenʻ oyanʻboyanʻ laligonʻ kamanʻ so tetegoya qaa kinʻ ponʻ kaanʻa galenʻkonʻkonʻ gawonʻ menʻ laligonʻ ubuya.

⁶ Ii iibe Siwe gajobanonʻ kokaenʻ nijoro, “Bunʻa qaa mojanʻi, iikanonʻ mono honʻa toonʻ uuwoiya qaa kolooja. Ponʻ Anutunonʻ gejatootoo ejemba sololoonʻ onʻomakeji, iinonʻ mono Siwe gajobaya nii wasinʻ nono asuginʻ goma laligowe. Iwoi kuuya uulanʻawo koloowutiwaa so anji, moma-laari ejembaurutanonʻ ii mobutiwaajonʻ ii asuginʻ gendeema gombe.” Kianʻ.

Jiisasnonʻ mombo eleema kawaa.

⁷ Jiisasnonʻ jeja, “Mobu, niinonʻ mono uulanʻawo eleema kamanʻa. Tosianonʻ buk kokawaa gejatootoo qaaya bunʻa qenʻ qokotaanʻkejuti, iyonʻononʻ mono simbawonʻawo kolooju.”

---

* 22:3: Zek 14.11   * 22:5: Ais 60.19; Dan 7.18

⁸ Jon niinon Buṅa qaa koi moma jaana meleeno uṅaya iibe. Ii iima modaboron Siwe gajobanon uṅa koi qendeema nonoti, niinon iwaa waeya men mepeseemambaajon moma namonon kamaan kansion simin kumbe. ⁹ Simin kumbeto, kokaen nijoro, “Ae! Kaen mende amba. Niinon gii ano gejatootoo alauruga ano ejemba buk kokawaa Buṅa qaaya buṅa qen qokotaankejuti, mono kuuya onoo kooronjianon nama motoon Anutu welen qen munkejon. Niiga qaagoto, mono Anutu waeya men mepeseenkeba.”

¹⁰ Kaen jen kokaen nijoro, “Kamban torija. Kawaajon buk kokawaa gejatootoo qaayanon aasangoyanon ewabotiwaaajon ii papia-non oowato, ii mono mungen aasonon (siil) mende qokotaawa. ¹¹ *Bologa menkeji, iinon mono toroqen kaen men kileqileewa. Tiloon laligoji, iinon mono toroqen tiloon anjonjayawo koloon laligowa. Nanamemen dindina amakeji, iinon mono toroqen dindinagadeen ama men laligowa. Soraaya koloonkeji, iinon mono toroqen soraaya toton koloon laligowa.” Siwe gajobanon kaen nijoro.

¹² *Jiisanon jeja, “Mobu, niinon mono uulanawo eleema kamaṅa. Kamaṅati, iikanon mono tawagia men kamaṅa. Nanamemengia ama men laligogiti, mono ii gosin iikawaa so tawagia motomotoon onomaṅa.

¹³ *“Niinon kakanaiyanon mutuya laligon (iwoi kuuya mokoloon kanagen jewe qaono) tete-

* **22:11:** Dan 12.10   * **22:12:** Ais 40.10; 62.11; Ond 28.4; Jer

17.10   * **22:13:** Ais 1.8, 17; 2.8; Ais 44.6; 48.12

goyanonj konoga koloonj laligomanja. Iikawaa so niinonj A ano Z, tere nemunja mutuya ano tetegoya koloojenj.

14 **“Niinonj ejemba malekugia galenj komakejuti, iyonoojonj kiropo naguya horowe saanonj siti uutanonj ugi mende anjonj koma onombe laaligo kotigaa gere honja newuya. Kawaaonj opo malekugia galenj koma songbamakejuti, ejemba iyonononj mono simbawonjowo ano oyanboyanj kolooju.*

15 *“Yonononj oyanboyanj mokoloowuto, tosaanja yonoojonj nagu koma somonjowe seleenjenj laligowuti, ii ejemba koi kaanja: Kasu kaanja serowilinj ama owenj hamoqege amakeju. Serowilinj ama ejemba unugi komunkeju. Tando lopionj waegia menj mepeseenkeju ano anjomokolombaa siinja moma ii amakeju. Ejemba kaanja kuuya ii mono kiropo seleenjenanonj laligowuya.*

16 **“Jiisas niinonj gajobana wasiwe liligonj uumeleenj kanageso onoojonj gejatootoo qaa koi nanjonj injonkebaa. Niinonj kinj Deiwidwaa wanjaleya ano mundaña koloojenj. Niinonj gomaambawaa widia asamararanawo koloonj asarinkejenj.” Jiisasnonj kaen jero.*

17 **Unja Toroya ano emba bunjaya yorononj kokaen jenkejao, “Jiisas, gii mono kawa.” Kaen jeri mobuti, onjo mono kaanjadeenj kokaen jewu, “Jiisas, gii mono kawa.”*

---

* 22:14: Jen 2.9; 3.22   * 22:16: Ais 11.1, 10   * 22:17: Ais 55.1

Moŋnoŋ apuwaajoŋ moji, iinoŋ mono kawa. Moŋnoŋ laaligo kotigaa apuwaajoŋ siinŋa moji, iinoŋ mono kaŋ ii kalenŋa aŋaliŋ aŋgoŋ komba. Kianŋ.

Galenŋ meme ano jojopaŋ qaa tetegoya

¹⁸ *Niinoŋ buk kokawaa gejatootoo qaaya mobuti, kuuya oŋoojoŋ galenŋ meme qaa kokaenŋ jejenŋ: Moŋnoŋ gejatootoo qaa koiwo qaa moŋ toroqenŋ jewaati, lombo kanjaŋawo koloowaati-waa qaaya buk kokanoŋ ooweti, Anutunoŋ ii mono iwaa qaganonŋ ano ubaa. ¹⁹ Moŋnoŋ buk kokawaa gejatootoo qaaya iikanonŋa qaa moŋ qetegowaati, Anutunoŋ mono ii aŋgoŋ kono laaligo kotigaa gere hoŋa mende neŋ siti toroyanoŋ mende ubaa. Iikawaa qaaya Anutunoŋ somonŋoro buk kokanoŋ ooweto, qaa iikanonŋ mono iwaanonŋ hoŋawo mende koloowaa.

²⁰ Buŋa qaa koi naŋgoŋ jeji, iinoŋ kokaenŋ jeja, “Qaa ii oŋanoŋ. Niinoŋ mono uulaŋawo eleema kamaŋa.”

Kaenŋ jero niinoŋ kokaenŋ jejenŋ, “Qaa ii oŋanoŋ. Oo Poŋ Jiisas, gii mono kawa.”

²¹ Poŋ Jiisaswaa kalenŋmoriaŋanoŋ mono kuuya oŋowo ewa. Qaa ii oŋanoŋ.

---

* **22:18:** Dut 4.2; 12.32

**Uumeleembaa Buŋa Tere Soomongo Gbilial
The New Testament and portions of the Old
Testament in the Borong Language of Papua New
Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Borong long
Niugini**

Copyright © 2002, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Borong

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

63589f8b-9426-5ce2-9520-ca0cf2b65c47